

De Geheimen van de Graal. Deel 2

MERLIJN

Inleiding

In ca. 1135 stelt Geoffrey van Monmouth zijn reeds genoemde *Geschiedenis der Britse Koningen* samen, een dermate knappe mengeling van feiten en fictie, dat eeuwenlang velen het voor een daadwerkelijk geschiedenisboek versleten. Het boek verkreeg in korte tijd grote vermaardheid en kan gezien worden als een raamwerk, waarin de Matière Bretagne opgehangen kan worden. Ongetwijfeld de uniekste creatie van Geoffrey is de tovenaars Merlijn, over wie de wildste verhalen de rondte doen.

Volgens Geoffrey is Merlin geboren in Kaermerdin, zoals het later naar hem genoemd zal worden, waarin we Carmarthen in Wales herkennen, dat toen Kaermyrddin (dd= th) geheten heeft en waarvan de naam afkomstig zou zijn van de 6^e eeuwse Welshe bard-ziener Myrddin, aan wie diverse gedichten en profetieën werden toegeschreven. Het bekendste hiervan is *Afallenam* (Appelbomen), wat naar we mogen aannemen model heeft gestaan voor Avalon (volgens de *Enc. of Arth. Leg.*: Avallo in de *Historia*, in de *Vita Merlini* ‘insula pomorum’ = appel-eiland).

Volgens CAVENDISH is echter de verbinding Myrddin met Carmarthen een vergissing c.q. een speling van Geoffrey, omdat Carmarthen ‘zeefort’ betekent. De genoemde Myrddin is ook meer met het noorden van Engeland verbonden (Cumbria t.N.v. Carlisle).

Wel is duidelijk dat Geoffrey deze Myrddin heeft gebruikt voor zijn Merlin. Uiteraard is Merdinus een strontnaam in het Latijn (Fr. *merde*, van Lat. *merda*), maar CAVENDISH geeft geen verklaring voor Merlinus. Voor de hand ligt het Franse *merle* (= merel), met de bijhorende zegswijze: *Merle blanc*, wat we in Ned. kennen als ‘een witte raaf’ (Eng. *white crow*). De raaf is traditioneel verbonden met Wodan/Odin, de grote voorspelgod bij de Kelto-Germanen en Geoffrey vergelijkt hem met Mercurius.¹

Centraal in de *Historia* staan de Profetieën van Merlijn en niet naar koning Arthur, maar naar Merlijn gaat de belangstelling van Geoffrey uit. In de profetieën zien we de Normandische koningen van Engeland als de wrekers van de door de Angelsaksen overwonnen Britten. Het is duidelijk, dat het werk van Geoffrey een enorme politieke betekenis had, o.a. door de verbinding te leggen tussen het vroegere Keltendom en de huidige Normandische overheersers en hun Bretonse bondgenoten (zie Alan: <http://robscholtemuseum.nl/cor-hendriks-geheimen-van-de-graal-6-het-geenootschap-van-de-graal>), waarbij tevens vooruitgewezen wordt op de betekenis van die verbintenis als opvolger voor het Romeinse Rijk.

¹ *Merus*: zuiver, helder, doorzichtig (als glas, water, kristal) = echt, onvervalst. Over witte raven, door Apollo zwart gevloekt. De *merlijn* is in Ned. en Duits een vogel, ook wel *smelleken* of *slechtvalk* genaamd, en dankt zijn naam misschien aan zijn lust naar merels of is genoemd naar de tovenaars (niet in MNI). In het Frans is *merlin*: 1. zgn. dolhamer; 2. (hout-)hakkbijl. Een *dolhamer* is een instrument om dolle stieren mee dood te slaan, hoewel het gebruik stamt uit de Keltische tijd, toen het werd toegepast om onbloedig runderen te doden. Ook later werd deze slachtmethode nog toegepast. (Ook een ‘keiklopper’, waarbij *sax* = kei, zie LWB).

De profetieën zijn knap opgehangen in het raamwerk van de *Historia* in de vorm van een brief van Alexander, de bisschop van Lincoln, hetgeen overduidelijk een prestigeverhoging beoogt. De tekst van de brief en de tekst van de *Historia* zijn innig verweven, waaruit we kunnen opmaken, dat de brief juist om zijn prestigeverhogende werking is ingevoerd. Tevens biedt het Geoffrey de gelegenheid zijn profetieën te authenticeren. Want om zijn profetieën meer achting te geven, moet duidelijk gemaakt worden, dat niet hijzelf Merlijn is, maar dat de profetieën uit het Brits (= Welsh) vertaald zijn door hem, een taak, waarvoor, aldus Geoffrey, betere mensen te vinden zijn, zoals b.v. bisschop Alexander zelf, die echter belangrijker werk te doen heeft. In deze brief zegt Geoffrey, dat hij al bezig is met het schrijven van de *Historia* en inderdaad is de brief zonder de *Historia* niet te begrijpen. Zoals ik al zei, loopt het verhaal van de *Historia* gewoon door in de brief en na afloop van de profetieën gaat het verhaal weer gewoon voort, waar we gebleven waren.

Eerst maar het verhaal van de *Historia Regum Britanniae*. Het boek vangt aan met de kolonisatie van Brittannië door Brutus, de kleinzoon van Aeneas, tezamen met een groep vluchtelingen, afstammelingen van Trojaanse krijgsgevangenen in Griekse slavernij. Hier zien we reeds de enorme invloed, die Vergilius en de klassieken (zie Dares Phrygus) op het werk van Geoffrey gehad hebben. Maar ook Britse (Engelse) werken heeft Geoffrey gebruikt, zoals Bedes *Ecclesiastical History*, Nennius' *Historia Brittonum*, aan wie Geoffrey zijn titel ook dankt, en Gildas' *De excidio Britanniae*. M.b.t. het Brutus-verhaal heeft vooral Nennius grote invloed gehad.

Brutus heeft zijn naam aan de Britten gegeven en aan het eiland Albion, waar niemand woonde behalve een paar reuzen, voornamelijk woonachtig in Cornwall, dat volgens Geoffrey genoemd is naar Coroneus, een gezel van Brutus, of anders afgeleid is van het woord *cornu* = hoorn, zijnde de Hoorn van Brittannië.

Dat ook de Bijbel grote invloed gehad heeft op het werk van Geoffrey hoeft ons natuurlijk geenszins te verbazen. Zo heeft een van de reuzen de goedbijbelse naam Gog-magog. En voor het geval we door alle fantastische verhalen vergeten, dat de *Historia* bedoeld is als een serieus geschiedenisboek, geeft Geoffrey ons enige chronologische gegevens om ons verhaal in de wereldgeschiedenis te plaatsen. Overigens is ook dit afkomstig van Nennius, die in c. 11 van zijn *Historia Brittonum* opmerkt: 'Brutus, die Brittannië regeerde in de tijd dat Eli, de hogepriester, Israël richtte en de Ark van het Verbond werd weggenomen door een vreemd volk...'

Geoffrey schrijft: Op dat moment was de priester Eli richter in Judea en werd de Ark van het Verbond veroverd door de Philistijnen. In Troje regeerden de zonen van Hector, want de afstammelingen van Antenor waren er verdreven. In Italië regeerde Aeneas Silvius, zoon van Aeneas en oom van Brutus, de derde van de Latijnse koningen.

Traditioneel wordt dit ongeveer 1000 VC gesteld en de *Historia* vervolgt de geschiedenis van de afstammelingen van Brutus tot aan de dood van Cadwallar (689 AD), de laatste Britse koning, die stierf in ballingschap, nadat Brittannië was veroverd door de Angelsaksen, in totaal dus bijna 2 millennia.

De geschiedenis is gemakkelijk te volgen, doordat Geoffrey telkens zijn gebeurtenissen dateert met de Bijbel, dit alles naar zijn grote voorbeeld Nennius, waarbij een gemakkelijke parade anekdotes aan ons voorbij trekt. Het zou te ver voeren hier al te diep op in te gaan. Als geschiedenisboek kunnen we de *Historia* beter naar het land der fabelen verwijzen, maar als fabelboek is het een ware schattenverzameling, waarin overal de echte geschiedenis in een vermomde gedaante om de hoek komt gluren.

1. Merlijn en Vortigern

1.1. De geboorte van Merlijn

We vervolgen de vertelling van Robert de Boron, gebaseerd op die 500 regels, die hij heeft nagelaten. We worden teruggevoerd naar het eerste boek, waarin we zagen, hoe Jezus, de zoon van God en Maria, de zielen van Adam, Eva en al Zijn andere vrienden uit de klauwen van de duivel bevrijdde. De (opper-)duivel had een woedeaanval gekregen en had alle duivels bijeengeroepen om dit gebeuren te bespreken.

Onderling debatteerden zij erover, hoe het toch mogelijk was, dat iemand geboren uit een vrouw geen deel had aan de zondige wereld en daardoor zo'n macht over hen had, dat Hij hun verdediging vernietigde en geheimen ontmaskerde. Maar ja, ze hadden het kunnen weten, want dit alles was door de profeten voorspeld en nu kan iedereen, die zich in Zijn naam laat reinigen met water en daarbij de Vader, de Zoon en de H. Geest aanroept, ontsnappen aan hun klauwen. Ja, het is nog erger, want de genoemde Jezus heeft zelfs handlangers achtergelaten, die rondtrekken om de hele mensheid te bekeren. En het maakt niet uit of mensen in hun leven goede of kwade werken doen, altijd wanneer ze berouw tonen, kunnen ze gered worden.

De duivels zijn duidelijk jaloers op Jezus en zouden willen, dat zij ook zo'n helper hadden om over hen te spreken, hun kennis aan te prijzen, hun verheven daden en manieren van handelen. Zo iemand zou alles kunnen openbaren wat er gezegd of gebeurd is in een nabij of ver verleden en aldus het vertrouwen van een hoop mensen winnen. Een van de duivels kan een menselijke gedaante aannemen en zal proberen een zeer godsdienstig meisje te bevruchten. Een andere duivel gaat naar een vrouw, die hij in zijn macht heeft en die getrouwd is met een zeer rijk man met wie ze één zoon en drie dochters heeft. De duivel gaat tekeer of hij met Job te maken heeft. Eerst doodt hij een flink aantal schapen, dan een ander deel van de veestapel. De rijkaard is hierover zeer boos, dus ging de duivel door en sloeg toe bij de paarden. In zijn woede hierover zei de man de raarste dingen, ja zelfs dat hij zijn bezittingen naar de duivel wenste. Hierover zeer verheugd gaat de duivel door en doodt 's nachts in één keer alle overgebleven dieren. Vol van woede en wanhoop vlucht de man weg en de duivel heeft vrij spel. Hij doodt de jongen en als de man dit hoort, geeft hij zijn geloof op. De duivel haalt de vrouw over tot zelfmoord en wanneer de man dit hoort, sterft hij van verdriet. Dan neemt de duivel een jongeman in de arm, die al snel een van de dochters weet te verleiden. Dit wordt weldra in de stad bekend en de jongeman gaat ervandoor, het meisje achterlatend in de handen van de rechters, die bijzonder verbaasd zijn over de plotselinge aftakeling van deze goede familie. Toch wordt het meisje tot een vreselijke dood veroordeeld en 's nachts – om haar verwanten de schande te besparen – levend begraven.

Een priester uit de buurt besluit een kijkje te nemen en voelt, dat dit het werk van de duivel is, en drukt het meisje op het hart niet het verkeerde pad op te gaan. Hij belooft haar voortdurende bijstand met de mededeling, dat hij in de buurt zal gaan wonen. Dit bevalt de duivel natuurlijk niet en hij zint op een middel om de meisjes te verleiden. Daartoe benadert hij een vrouw, die reeds meerdere malen voor hem gezwicht is, en stuurt haar naar de twee zusters. De vrouw weet de jongste zus geheel in te palmen met verhalen over de geneugten van het vlees en na een paar bezoeken laat het meisje zich overhalen haar godvruchtige zus vaarwel te zeggen en zich elders te storten in een losbandig leven.

Wanneer het overgebleven meisje dit hoort, holt ze radeloos naar de priester. Deze onderzoekt haar geloof, maar daarmee is niets aan de hand. Het enige, waarvoor ze moet oppassen, is woede. Verder krijgt ze het advies om 's nachts een lampje te laten branden, want duivels hebben een

hekel aan licht. Zo gaat het meisje, gesterkt in haar geloof, weer naar huis, waar ze haar godvruchtige leven voortzet. Dikwijls krijgt ze bezoek van mensen die haar aanraden te trouwen, want ze is rijk, maar daar wil ze niets van weten.

Dat het meisje niet in opspraak te brengen is, zint de duivel geenszins en hij besluit haar aan te pakken op de manier, die de priester heeft gezegd, n.l. door haar woede op te wekken. Daartoe maakt hij zich van de andere zus meester en op een zaterdagavond komt deze slechte zus met een hele bende ongere types bij haar ouderlijk huis aan, maar de oudste ziet dat niet zitten, omdat ze niet in opspraak wil komen. De jongste geeft haar van repliek, dat zij zich met die priester ook niet netjes gedraagt, waarop de oudste in woede ontsteekt en de ander beveelt het huis te verlaten. Maar de jongste gaat niet weg en de ander begint aan haar te sjoeren om haar buiten de deur te zetten. De deugnieten grijpen de oudste zus beet en ranselen haar af tot ze weet te ontsnappen naar haar kamer, waar ze zich opsluit en vol woede huilend op het bed gooit. Nu weet de duivel dat ze rijp is en snel komt die duivel die de macht heeft zich met vrouwen te verenigen en bevrucht haar, waarop het meisje wakker wordt, zich de raadgeving van de priester herinnert en snel een kruis slaat.

“Heilige Maria,” roept ze uit, “wat is er met me gebeurd? Ik vrees, dat ik niet meer dezelfde ben als toen ik naar bed ging! Lieve, glorierijke moeder van Jezus Christus, behoed mijn ziel voor gevaar! En behoed eveneens mijn lichaam en bescherm het tegen aanvallen van de duivel!” Dan staat ze op om in kasten en onder het bed te zoeken wie haar zo heeft behandeld en als ze niemand vindt, begrijpt ze, dat het de duivel was en ze begint te weeklagen tegen Onze Heer. De volgende dag vertrekt de jongste zus met haar bende en de oudste gaat snel naar haar biechtvader, die ze tot in details het verhaal vertelt. Maar hij is niet overtuigd en meent, dat ze van de duivel bezeten is. Hij besprenkelt haar met wijwater, leest haar flink de les en stuurt haar naar huis, waar ze verder gaat met haar godvruchtige leven. [De priester noteert het tijdstip in zijn ‘agenda’ (*psalter*: getijdenboek; vgl. *graduaal*).]

Na een tijdje begint de zwangerschap te tonen en het meisje krijgt allerlei verwijten naar het hoofd. Geheel in de war gaat ze weer naar haar biechtvader, die nu ook kan zien, dat ze zwanger is. Hoewel hij verbaasd is, zegt hij er niets over, maar waarschuwt haar wel, dat ze moeilijkheden met het gerecht zal krijgen, maar belooft haar te zullen helpen. Wanneer dit dan ook gebeurt, laat het meisje de priester komen, die de rechters een compromis weet af te dwingen. Het meisje wordt in een toren opgesloten, totdat ze bevallen is. Met haar worden nog twee andere deugdzaame vrouwen opgesloten om haar te verzorgen, voorzien van alles om het enige maanden in de toren uit te houden.

Na enige maanden wordt het kind geboren met voor een deel het verstand en de macht van de duivel, maar vanwege het godvruchtige gedrag van de moeder heeft God haar begenadigd en het kind gezegend met het vermogen om in de toekomst te kijken als tegenwicht tegen de macht van de duivel verkregen om in het verleden te kijken. Zo was Merlijn niet slechter af dan andere mensen, die ook hun lichaam van de duivel hebben en hun verstand van God. Aan Merlijn heeft God alleen wat meer verstand gegeven om het meerdere wat de duivel hem gegeven had te compenseren en wiens zijde hij zou kiezen, zal de toekomst leren.

De pasgeborene blijkt ruig behaard te zijn en allen – ook de moeder – zijn er bang voor. De vrouwen durven hem nauwelijks vast te houden en de moeder wil dat hij snel gedoopt wordt. Ze heeft ook al een naam, Merlijn, naar haar vader. Gedoopt komt de kleine Merlijn weer bij haar terug en ze blijft het negen maanden zogen. Nogmaals negen maanden later zijn de twee vrouwen het zat om in de toren opgesloten te zijn. De moeder begrijpt dat ook wel, maar smeekt hen te blijven om niet ter dood te worden gebracht. En huilend loopt ze met haar zoontje op de arm, dat

plotseling tegen haar zegt: “Lieve moeder, wees niet bang, wat er ook gebeurt, ik zal niet verantwoordelijk zijn voor jouw dood.”

De moeder schrikt zich een ongeluk en laat het kind uit haar armen vallen. De twee andere vrouwen komen aanlopen en vragen of ze het kind soms wil doodmaken. De moeder zegt, dat het kind sprak, maar dat zegt nu natuurlijk niets meer. Maar via een list wordt Merlijn aan het praten gebracht en ook de vrouwen schrikken erg en zeggen, dat hij de duivel is. Ze gaan naar het raam en beginnen tegen de mensen buiten te roepen, die meteen besluiten om het doodsvonnis te laten vellen. De rechters worden ontboden om over twee weken het doodsvonnis uit te spreken.

De dagen kruipen voorbij en als de dag van de brandstapel nog maar een week verwijderd is, houdt de moeder het niet meer en begint te jammeren. Merlijn daarentegen begint te lachen en hoe harder zij huilt, des te harder hij lacht. De andere vrouwen spreken er schande van, maar Merlijn troost zijn moeder en deze vat moed, want zo’n wijs kind kan alleen van God komen.

Als de dag van het oordeel aanbreekt, worden de twee vrouwen bevrijd en verschijnen moeder en kind voor de rechters. Eerst worden de twee vrouwen ondervraagd, die de rechters alles vertellen, wat ze het kind hebben horen zeggen. De moeder mag nog een laatste wens doen en ze vraagt om vergadertijd met haar biechtvader, die ook aanwezig is. Ze trekken zich – zonder Merlijn – in een kamer samen terug. De priester vraagt haar of het waar is, dat het kind al praat, en hij is hier reuzenverbaasd over. Ze gaan weer terug naar de rechters, die haar naar de vader van het kind vragen. De vrouw moet het antwoord schuldig blijven, een antwoord, dat de rechters weinig bevredigt. Ze trekken zich terug en informeren bij diverse vrouwen of ze ooit van zoiets gehoord hadden.

Omdat zij eensgezind van mening waren, dat zwanger zijn zonder lichamelijke betrekkingen met een man te onderhouden onmogelijk is, komen de rechters tot de conclusie, dat niets meer het recht, dat moet geschieden, in de weg staat. Maar nu brandt de peuter Merlijn los. Hij wijst de rechters erop, dat wanneer alle vrouwen, die met vreemde mannen lichamelijke betrekkingen onderhouden verbrand zouden worden, meer dan tweederde van de aldaar aanwezigen in aanmerking zouden komen voor de brandstapel. Maar dat is het punt niet, want zijn moeder is niet schuldig en daarvoor kan de priester instaan. De priester wordt erbij gehaald en bevestigt Merlijns relaas geheel en vertelt alles precies zoals de moeder het hem verteld had. De rechters vragen hem of hij dit verhaal gelooft en de priester verzekert hen, dat de geboorte van dit kind een wonder is. De vrouw heeft voortgebracht zonder dat ze wist, wat er gebeurde en wie haar zwanger maakte. Ze is komen biechten, heeft berouw getoond en de boete gedaan. Merlijn maakt hem erop attent, dat hij het tijdstip heeft genoteerd en na een verbaasde uitroep van de priester worden de vrouwen, die met de moeder in de toren opgesloten hebben gezeten, erbij gehaald om alles precies uit te rekenen. Er is geen twijfel mogelijk.

Maar één van de rechters blijft het een vreemd verhaal vinden en eist van de moeder te vertellen wie de vader is. Dan wordt het kind boos en zegt, dat hij beter weet wie zijn vader is dan de rechter, maar dat de moeder van de rechter het beter weet dan zijn moeder. Op listige wijze weet Merlijn de aanklacht van zijn eigen moeder naar de moeder van de rechter te verleggen. De zaak wordt verplaatst naar een besloten ruimte en de moeder van de rechter wordt onderzocht.

Weliswaar liegt ze eerst, maar als Merlijn haar met de waarheid confronteert: overspel met haar biechtvader, en dreigt nog meer te onthullen, gaat ze door de knieën. De rechter is murw en geeft toe, dat hij niet Merlijns moeder kan veroordelen zonder zijn eigen moeder, maar hij smeekt Merlijn hem te vertellen, wie toch zijn vader is. Deze wil dat wel doen, maar uit vriendschap en niet uit angst.

Hij is de zoon van een duivel van het soort *incubus*, dat in de lucht woont. Door deze duivel heeft hij het vermogen alles te zien, wat er in het verleden gebeurd is, terwijl God dit vermogen heeft

bekrachtigd en hem, vanwege de deugdzaamheid van zijn moeder, ook het vermogen heeft geschonken om een deel van de toekomst te zien. Merlijn neemt de rechter apart om hem daarvan een bewijs te geven en vertelt hem, dat de priester, die zijn vader is, uit angst voor hem zal vluchten en daarbij in een rivier verdrinken. De rechter maakt opgelucht een einde aan de zitting en laat zijn moeder volgen door twee mannen. Natuurlijk gaat de vrouw naar de priester die hevig verontrust raakt en vervolgens zich verdrinkt. De rechter wordt dit alles bericht en Merlijn verzoekt hem alles nauwkeurig te berichten aan Blaise, de biechtvader van Merlijns moeder. Daarna vertrekken de rechters en gaan Blaise, Merlijn en zijn moeder huiswaarts. Het verhaal vertelt, dat deze Blaise een wijs geleerde was met een scherp oordeel. Getroffen door de wijsheid van Merlijn – hij was pas tweeënehalf – vroeg hij zich af, waar het kind deze kennis vandaan had. Merlijn legt hem omstandig uit, dat de duivels een fout hebben gemaakt door zijn moeder te nemen, die een te reine kelk [vat] was om door het kwaad beroerd te worden. Ze hadden er beter aan gedaan zijn grootmoeder te nemen, die de oorzaak van alle ellende was, die over zijn grootvader en moeder is gekomen. Daarom kan Blaise maar beter geloven in wat Merlijn hem leert over het geloof, en dan zal Merlijn hem dingen vertellen, die niemand anders dan God hem kan vertellen. Daarvan moet Blaise een boek maken, zodat heel wat mensen erdoor gelouterd zullen worden en van hun zonden gebracht. Blaise wil dat wel doen, maar op voorwaarde, dat Merlijn zweert hem op geen enkele wijze te misleiden, hetgeen deze zweert bij alles in de hemel.

Dan moet Blaise perkament en inkt pakken en Merlijn dicteert hem het verhaal van Jozef van Arimathea, van Alain en zijn gezellen en hoe Jozef de Graal had overgedragen en was gestorven. Tenslotte vertelt hij, hoe de duivels ontdekten, dat ze hun macht over de mensen kwijt waren geraakt en besloten om een mens te maken, wat echter anders uitpakte dan ze gedacht hadden. Blaise schreef alles getrouw op, verbaasd over de bijzondere onthullingen, maar de verhalen leken hem juist en hij noteerde ze nauwkeurig. Merlijn voorspelt, dat het boek hem (Merlijn) grote narigheid gaat bezorgen, want vanuit het westen zullen ze hem komen zoeken om hem te doden en zijn bloed naar hun meester te brengen, maar als ze hem zien zullen ze ervan afzien. Hij zal met hen meegaan en Blaise moet naar het gebied gaan, waar de bewaarders van de Graal wonen, die bijzonder in het boek geïnteresseerd zijn. Overigens hoeft Blaise niet te denken, dat hij apostolisch gezag eraan kan ontlenen, want hij heeft niet zelf ervaren, terwijl de Apostelen niets schreven over Christus, wat ze niet zelf gezien of gehoord hadden. Net zoals Merlijn een duister figuur is aan allen, aan wie hij zich niet kenbaar wil maken, zo blijft ook de inhoud van het boek duister en zullen maar weinigen hem ervoor erkentelijk zijn. Merlijn filosofeert nog wat door over het samenvoegen van het *Boek van Jozef* met het *Boek van Merlijn* en de prachtige nieuwe combinatie, die dat zal opleveren, en het enige, dat hij niet kan en niet mag vertellen, zijn de Geheime Woorden, die Jezus tegen Jozef sprak.

Bronnen:

In grote lijnen kunnen we het verhaal terugvinden in de *Historia* van Geoffrey de Monmouth (6, 18). De moeder vertelt het verhaal aan koning Vortigern: “Bij mijn levende ziel, heer koning, en ook bij de uwe, ik heb geen betrekkingen met welke man ook gehad om me dit kind te doen dragen. Ik weet alleen dit: dat, toen ik in onze privé-vertrekken was met mijn zustersnonnen, dat iemand vaak bij me kwam in de gedaante van een mooie jongeling. Hij hield me dikwijls stevig vast in zijn armen en kustte me. Als hij een tijdje bij me was geweest, verdween hij, zodat ik hem niet langer kon zien. Vaak ook, als ik alleen was, praatte hij tegen me, zonder zichtbaar te worden, en als hij op deze wijze kwam, begon hij vaak de liefde met me te bedrijven, zoals een

man zou doen en op deze wijze maakte hij me zwanger. U dient zelf in uw wijsheid uit te maken, mijn heer, wie de vader is van deze jongen, want naast wat ik u verteld heb, heb ik verder geen betrekkingen met een man gehad.”

De koning is hierover zeer verbaasd en laat Maugantius, kennelijk een wijze, opdraven, die het volgende verhaal vertelt: “In de boeken geschreven door onze wijzen en in vele historische geschriften, heb ik ontdekt, dat nogal wat mensen op deze wijze zijn geboren. Zoals Apuleius stelt in zijn *De deo Socratis*, leven tussen de maan en de aarde geesten, die we *incubus*-demonen noemen. Zij hebben deels de natuur van mensen en deels die van engelen en wanneer ze zich willen vermaken, nemen ze een sterfelijke gedaante aan en hebben ze gemeenschap met vrouwen. Het is mogelijk, dat een van hen aan deze vrouw is verschenen en deze jongen in haar verwekt heeft.” Van Merlijns moeder zegt Geoffrey, dat ze de dochter is van de koning van Demetia en dat ze in deze stad [= Kaermerdin] woont in de St. Pieterskerk, samen met een paar nonnen. Enige jaren na het verschijnen van de *Historia* werd er een Franse rijmvertaling gemaakt door Wace (ca. 1155). Hierin wordt het verhaal enigszins anders verteld. De moeder van Merlijn, de naamloze dochter van de koning van Dimetia (thans Wales), is non in een klooster in de stad Caermerdin; het meisje weet zelf ook niet wat het was, maar voor het volgende staat ze helemaal in: “Ik was op dat moment tot een grote meid aan het uitgroeien, toen ik kan niet zeggen of het een spookman was, maar iets kwam vaak naar mijn kamer en kuste me innig. Zowel ’s nachts als overdag zocht deze aanwezigheid me, altijd als ik alleen was en altijd op zo’n manier, als om niet opgemerkt te worden. Als een man sprak hij zachte woorden in mijn oor; als een man handelde hij met me. Maar hoewel hij vaak met me sprak, zei hij toch weinig. Hij kwam zo vaak aan me en zo lang waren zijn kussen op mijn mond, dat hij zijn zin had en ik zwanger werd, maar of hij een man was, weet ik niet en van hem heb ik deze peuter.”

Ook een Engelse “vertaling” werd er van Geoffreys werk gemaakt door Layamon (ca. 1190). De vader van de moeder van Merlijn is koning Conaan. Toen ze vijftien was, toefde ze in haar slaapkamer met haar maagden. En als ze in bed lag te sluimeren, kwam er voor haar het mooiste ding, dat ooit is geboren, alsof het een grote ridder was overdekt met goud. “Dit zag ik elke nacht in mijn slaap in een droom. Dit ding gleed voor me, glinsterend van goud; vaak kuste het me en omhelsde het me; vaak kwam het heel dicht naar me toe en als ik dan naar mezelf keek – vreemd leek me dit – scheen mijn vlees me walgelijk en mijn leden raar; vreemd scheen het me, wat dit zou kunnen zijn! Toen merkte ik tenslotte, dat ik zwanger was, en toen mijn tijd kwam, kreeg ik deze jongen. Ik weet niet wat zijn vader was of wie hem verwekt heeft of of het de Kwade was of ten behoeve van God.”

Volgens Wace, die de wijze Maugantius noemt, een *klerk* (schriftgeleerde), zijn deze *incubi-demonen*, die in de lucht wonen, niet erg schadelijk. Ze kunnen niet meer dan mensen voor de gek houden en ergeren. Ze zijn echter wel in staat om zichzelf in menselijke gedaante te kleden, want ze zijn voor bedriegerij gemaakt. Op deze wijze hebben ze menig maagd te pakken genomen.

Layamons wijze klerk, genaamd Magan, is nog veel geleerder, zowel in sterrenkunde als in geschiedenisverhalen. Deze zet een heel verhaal uiteen over wezens in de lucht, die daar verblijven tot Doemsdag komt en waarvan sommigen goed, anderen slecht zijn. Eén soort hiervan heet voluit *Incubi Daemones*; ze zijn niet erg schadelijk, maar bedriegen de mensen; menig man hebben ze in een droom begoocheld en menig mooie vrouw door hun kunsten met kind geschopt en menig goedmans kind met magie verleid.

We zien nu wel waarom Robert twee duivels nodig heeft. Niet alle duivels kunnen vrouwen bevruchten; dat kunnen alleen de *incubi*, hetgeen nachtmerrie (*incubus*) betekent en als zodanig staat voor alles, wat ’s nachts onze slaap komt verstoren (‘spoken’). In oorsprong betekende

incubo: ergens op gaan liggen, met name op een matje in de tempel om op deze wijze een droomorakel te verkrijgen. Na de komst van het Christendom zijn de oude goden tot handlangers van de duivel, ja, de duivel zelf geworden en zijn de dromen niet langer geheimvolle boodschappen, maar daarentegen kwellingen en waanbeelden van de duivel, zoals Wace en Layamon ons verzekeren, niets ernstigs, al kunnen ze soms de mensen wel heel erg voor de gek houden.

We kunnen ons voorstellen, dat er voor Robert iets ontbrak aan dit verhaal, zo'n non, die zich de benaderingen van de duivel met kennelijk genoeg laten vallen, dat kan natuurlijk geen fraaie Merlijn opleveren. Dit is het zwakke punt in het verhaal van Geoffrey, want waarom is Merlijn niet slecht, d.w.z. bedrieglijk als zijn vader? Geoffreys antwoord is natuurlijk, dat de moeder een non was en bovendien een prinses, maar zijn verhaal over de vele contacten met de duivel maakt het niet gemakkelijk om in de kuisheid van deze koningsdochter te geloven.

Het duivelsgeschenk, de kennis van het verleden, is eigenlijk het vermogen om in iemand anders innerlijk te kijken en zo tot zijn diepste geheimen door te dringen. De peuter-Merlijn geeft er diverse staaltjes van weg. Op zich is dit een vermogen, dat iedere mens in meer of mindere mate bezit, zij het dan lang niet op de manier van Merlijn. Nu kunnen we dit vermogen door training opvoeren en wanneer we zo gewapend de wereld te lijf gaan, zijn we een soort magiër, een wonderdokter en dwingen we anderen respect af, maar dit heeft weinig met God te maken. Iets moet het compenseren en dat moet verborgen zitten in Geoffreys verhaal. Uiteraard is dit het thema van de maagdelijkheid, maar dan consequent doorgevoerd. Het meisje moet werkelijk godvruchtig zijn, wat dan weer het probleem oproept, hoe de duivel het meisje weet te verleiden. Hier komt het verhaal van Job om de hoek en we zien duidelijke overeenkomsten. Zo zegt (Job 2:9) de vrouw van Job tegen hem: "Volhard je nog in je vroomheid? Zeg God vaarwel en sterf!" En in het commentaar op Jobs antwoord zien we de oorzaak van de val van Merlijns moeder: 'In dit alles zondigde Job met zijn lippen niet.' Overigens lijkt het verhaal van de misdaden van de duivel regelrecht uit de *Decamerone* [eerder andersom gezien tijd!]. Er breekt een afschuwelijke pest uit; eerst sterven de schapen, de volgende dag zijn de runderen aan de beurt en de derde dag zijn ook de paarden aangetast. Dan sterft de zoon des huizes, toch al niet zo'n sterke jongen en de moeder, die de koorts in zich voelt, verhangt zich. Dan wordt ook de vader ziek en sterft. De ziekte trekt voorbij en laat de drie verweesde zusjes achter. Een van hen laat zich verleiden door een jongen uit de buurt, die achter haar geld aanzit, maar de zaak komt aan het licht en het meisje wordt – volgens de normen van die tijd – gedood. Op een dag komt een lichte vrouw aangewaaid, die met de jongste dochter aanpapt en haar de kneepjes van het slechte pad leert. De oudste blijft volharden in haar vroegere godvruchtige leven en de jongste neemt de benen om wat van de wereld te zien.

Zaterdag is de dag, dat, traditioneel gezien, Jezus in Zijn graf lag en dus Zijn gevecht had met de duivel. Voor de Christen is dus de zaterdag de 'zwakste' dag van de week. Het is de dag, gewijd aan de duivel, die zoals we weten de god van het geld (Mammon) is, vanwaar we op zaterdagen markt houden. Van die zaterdag is dan nog de nacht het meest zwakke moment, want de overheersing van de Hel zou hebben plaatsgehad vlak voor de Verrijzenis, die zoals we weten bij het krieken van de (Paas)dag wordt gesteld.

Zuslief en haar terreurbende komen dus niet voor niets uitgerekend op de zaterdagavond en het verhaal van de gesloten deur is dus tamelijk dubieus, maar uiteraard noodzakelijk voor het duivelverhaal. Er is weinig fantasie voor nodig om van de twee duivels leden van de terreurbende te maken, die zich volgens het verhaal van Robert nu moesten behelpen met de meid en de

knecht! Ook dat verhaal heeft een Bijbelse voorganger, misschien ietwat gezocht (Richt 19: De schanddaad te Gibeon). Het verhaal van het opsluiten in de toren doet denken aan het klassieke verhaal van Danaë, al werd die vóór de bevruchting opgesloten, wat natuurlijk de bovenzinnelijke afkomst aannemelijker maakt. Uiteraard speelt de miraculeuze bevruchting van Maria ook een rol en zo vermeldt Robert uitdrukkelijk, dat Merlijns moeder gekleed was tijdens het gebeuren, verder dat ze in slaap was gevallen, zodat ze er niets van merkte, en hoewel ze het toch merkte – vreemd ook zoals dergelijke vrouwen kennelijk ook gelijk weten, dat de conceptie gelukt is – kan ze bij doorzoeken van de kamer niemand vinden.

Robert blijft zijn best doen het allemaal zo duidelijk mogelijk te laten voorkomen. Het getijdenboek van de priester, de twee getuigenvrouwen, die mee worden opgesloten, ook al zo'n weinig rationeel, maar noodzakelijk gegeven [vgl. de pelgrim, die werd opgesloten], want het leven van de vrouw hangt er vanaf. De priester zelf is in wezen ook een persoon, uitsluitend bedoeld om de autoriteit van Roberts verhaal op te schroeven. Hij heeft het verhaal niet zelf verzonden, maar het staat reeds beschreven in het Grote Boek van de Graal, dat Blaise aanlegt. Uiteraard is Blaise een alterego van de schrijver zelf, die deze in de gelegenheid stelt het verhaal van commentaar te voorzien.

1.2. De Toren van Vertegier

Tot die tijd waren er geen Christelijke koningen in Engeland en op het moment van ons verhaal regeert koning Constant. Hij deed dit al een lange tijd en had drie zonen: Moine, Pendragon en Uter. Verder had hij een hofmaarschalk, Vertegier, een wijs en bekwaam man en voor zijn tijd een dapper ridder. Toen koning Constant stierf, koos de meerderheid voor Moine als zijn opvolger. Deze kreeg al snel oorlog met de Saksen, die zich tegen alle volken, die de Romeinse Wet erkenden, gekeerd hadden. Moine was echter nog maar een kind, zodat hij afhankelijk was van Vertegier, die echter deed waar hij zin in had, zodat Moine alleen tegen de Saksen optrok en verslagen werd. Dit was niet tot genoegen van de bevolking en na een tijdje werd hij vermoord door een groep van twaalf messentrekkers en Vertegier wordt in zijn plaats verkozen. De twee andere broers (d.w.z. hun verzorgers, want ze zijn nog klein) menen, dat Vertegier de hand in de aanslag had en vluchten naar het oosten, waar hun ouders vandaan kwamen.

Vertegier laat de moordenaars van Moine grijpen en vierendelen, maar de verwanten van de moordenaars laten dit niet op zich zitten en vallen de koning aan, die hen weet te verdrijven, maar ten koste van zijn populariteit. Wanneer een opstand dreigt, stuurt hij boodschappers naar de Saksen, die hem met vreugde komen helpen. Vertegier onderdrukt de opstand en trouwt met de dochter van de Saksenleider Hangus. Dit is zeer tegen de zin van het Christelijk deel van de bevolking en Vertegier, die zijn troon voelt wankelen, besluit een hoge toren te bouwen, die niemand kan innemen. Maar de toren is nog geen vier vaam hoog of hij stort in. Tot driemaal toe laat Vertegier de bouw opnieuw beginnen, maar telkens stort de toren in.

Vertegier roept alle wijzen van het land bijeen, die met hun handen in het haar staan en hem aanbevelen raad te zoeken bij de geleerden. Ook de geleerden laat Vertegier komen, die van mening zijn, dat alleen astrologen dit kunnen verklaren en er worden er zeven gevonden, allemaal ontzettend knap, maar ze weten het antwoord niet en vragen Vertegier twee weken uitstel. In die tijd komen ze tot de ontdekking, dat de oplossing van het torenraadsel te maken heeft met een zevenjarige jongen, geboren uit een vrouw, maar waarvan de vader geen mens is. Deze jongen zal de oorzaak van hun dood zijn en ze besluiten tot een listig plan om zich van deze jongen te ontdoen en suggereren Vertegier, dat het bloed van een kind zonder menselijke vader nodig is om de mortel te versterken. Vertegier vindt het maar een raar plan, sluit de zeven geleerden op en

stuurt twaalf boden in groepjes van twee eropuit om het kind te zoeken, te doden en het bloed bij hem te brengen.

Ze zoeken het hele land af en op een dag komen enigen van hen bij de stad, waar Merlijn woont, die samen met een grote groep kinderen bij de ingang van de stad het kolfspel speelt. Wanneer hij de boden ziet, slaat hij een rijkeluiszootje voor zijn schenen, waarop de jongen hem gelijk uitscheldt voor de 'zoon zonder vader', wat de boden horen. Ze gaan eropaf en vragen de jongen, wie hem sloeg en hij zegt: "De zoon van een vrouw, die er nooit achter is gekomen, door wie haar kind verwekt werd, zodat het niet eens een vader heeft." Merlijn stelt zich aan hen voor als degene, die ze zoeken om zijn bloed naar koning Vertegier te brengen en de boodschappers staan perplex. Merlijn zegt hen, dat het een vals plan is en dat hij met hen mee zal gaan naar Vertegier om dat te bewijzen. De boden zijn onder de indruk van zijn wijze woorden en gaan met hem mee naar zijn moeder en de priester Blaise. Na alles goed doorgesproken te hebben gaat Merlijn met de boden mee, terwijl hij Blaise opdraagt naar Northumberland te gaan, naar het Woeste Woud, waar Merlijn hem vaak zal komen opzoeken. Hij voorspelt hem een grote toekomst met het boek, dat hij zal gaan schrijven over de toekomstige grote koning Arthur en zijn ridders en de gebeurtenissen met de H. Kelk, die men de Graal noemt. Dit levenswerk van hem zal het *Boek van de Graal* genoemd worden, dat men met veel genoegen zal blijven beluisteren, omdat er maar weinig dingen in zullen staan, die hun waarde zullen verliezen.

Dan neemt Merlijn afscheid van zijn moeder en vertrekt met de boodschappers naar Vertegier. Onderweg geeft hij enige staaltjes van zijn paradoxaal klinkende voorspellingsvermogens, wat de boden nog meer overtuigt van Merlijns bijzonderheid en ze vragen Merlijns advies hoe tegenover Vertegier te handelen en hij raadt aan alles gewoon te vertellen. Ze gaan naar Vertegier en hemelen Merlijn huizenhoog op, waarop deze voor Vertegier wordt gebracht, die snel onder de invloed is van Merlijns redenaarskunst en de geleerden laat ontbieden voor een dispuut met Merlijn over het instorten van de toren. Zij staan echter met de mond vol tanden, terwijl Merlijn hen ervan beschuldigt het moordplan te hebben bedacht om hun eigen huid te redden.

Dan legt Merlijn uit, dat onder de toren zich een waterplas bevindt met daaronder twee blinde draken, een rode en een witte, waarop twee stenen drukken. Wanneer nu door al het bouwen de druk op die stenen toeneemt, worden de draken onrustig en beginnen te woelen, waardoor de toren instort. En hij raadt aan om de grond met paard en wagen weg te slepen om zo het water bloot te leggen. Als dit gebeurd is, zegt hij het water weg te laten lopen via kanaaltjes, die daarop worden gegraven. Ondertussen waarschuwt Merlijn, dat zodra het water weg is en de stenen worden weggenomen, de draken met elkaar in een gevecht zullen raken, dat heel betekenisvol zal zijn, en hij raadt de koning aan alle aanzienlijken bijeen te zamelen om naar dit wonder te komen kijken. Ook voorspelt hij alvast, dat de witte draak de rode zal doden na een zware strijd.

Ondertussen heeft zich een grote menigte verzameld, de stenen worden weggetrokken en de draken komen woest en vervaarlijk tevoorschijn. Vertegier vindt de rode draak monsterlijker en groter dan de witte en meent dat die zal winnen. De strijd duurt langer dan 24 uur en iedereen meent dat de rode draak gaat winnen, tot er plotseling vuur uit de neusgaten en bek van de witte draak komt, dat de rode geheel verteert. Daarna valt de witte draak in slaap en drie dagen later is ook hij dood. Het was een merkwaardig gevecht, maar Vertegier kan nu zijn toren laten bouwen en het wordt de hoogste en sterkste ooit gebouwd. Natuurlijk wil Vertegier graag weten wat de betekenis is van het drakengevecht en Merlijn wil hem dat wel vertellen ten overstaan van zijn raad van geleerden. Eerst veegt Merlijn die nepgeleerden nog eens flink de mantel uit over hun misdadig plan om hem om te laten brengen. Gelukkig wordt Merlijn beschermd, zodat hij de listen van de duivel aan het licht kan brengen, en hij belooft de geleerden gratie, als ze ophouden

met hun wetenschapsbeoefening en zich onderwerpen aan boetedoening, waartoe de geleerden maar al te graag bereid zijn.

Dan verklaart Merlijn, reeds nu door Vertegier uitgeroepen tot de wijste mens ter wereld, het drakengevecht en vertelt Vertegier, dat de rode draak hem voorstelt en de witte de zonen van Constant. Dat vindt Vertegier natuurlijk niet zo leuk, maar hij wil het toch weten en Merlijn legt uit hoe Vertegier zich misdragen heeft in die kwestie met Moine en hoe hij er de schuld van was, dat Moine werd gedood en het land in oorlog werd gedompeld door zijn schijngedragingen. Het lange gevecht staat voor de lange tijd, die Vertegier het koninkrijk nu in zijn macht houdt, maar zijn einde zal de verbranding zijn, waartegen zijn toren niet zal baten. Het tweetal heeft zich reeds ingescheept met een groot aantal manschappen en over drie maanden zullen ze in Winchester aan land gaan. Vertegier vraagt Merlijn wat hij ertegen kan doen, maar Merlijn moet hem teleurstellen en neemt afscheid om naar Blaise in Northumberland te gaan, die alles te boek stelt, en wacht daar de komst van de zonen van Constant af.

Op de door Merlijn voorspelde dag stelt Vertegier zich met een groot leger op bij de haven van Winchester, vanwaar ze de schepen zien aankomen met de zonen van Constant en hun troepen. Vertegier geeft opdracht alles in gereedheid te brengen voor de Verdediging, maar als zijn mannen de zonen van Constant zien naderen en de koninklijke vaandels zien wapperen, zijn ze verbaasd en vragen, wie dit zijn. Wanneer ze horen, dat het de zonen van Constant zijn, die de verrader Vertegier willen afzetten en de moord op hun broer wreken, kiezen de mannen van Vertegier eieren voor hun geld en lopen over en Vertegier trekt zich met de Saksische keurbende, door Hanguis geleverd, terug in zijn toren. De toren wordt bestormd en na een tijdje door Pendragon in brand gestoken. Voor veel belegerden komt het vuur als een verrassing, velen verbranden en ook Vertegier komt in de vlammen om.

Commentaar

De “Toren van Vortigern” is al een oud verhaal, wanneer het door Geoffrey de Monmouth wordt opgetekend in zijn *Historia* en evenals vele andere verhalen kunnen we het terugvinden in de *Historia Brittonum* van Nennius, waar de naam van de jongen Ambrosius is, in Welsh Emrys, en de legende wordt traditioneel gesitueerd te Dinas Emrys, een heuvelfort in Snowdonia, waar (aldus CAVENDISH, 107) archeologen in de 50-er jaren bij Beddgelert de plaats van de poel ontdekten, waaruit de draken in het verhaal kwamen. Om een indruk te geven een citaat uit c. 42 (DRAAK, 28): ‘... En de knaap zei tot de koning: “Waarom brachten uw mannen mij tot u?” Waarop de koning zei: “Opdat je gedood zou worden en je bloed rond die vesting zou worden gesprekend, opdat die zou kunnen worden gebouwd.” De knaap antwoordde de koning: “Wie heeft u deze raad gegeven?” En de koning zei: “Mijn magiërs hebben het gezegd.” En de knaap zei: “Laten ze tot me worden geroepen.”’

Dan volgen weldra lastige vragen: “Wat is er in de grondvesten [lett. stenen vloer] van die plek? Ik verlang, dat ze u te kennen geven wat zich onder de grondvesten bevindt.” Maar ze zeiden: “We weten het niet.” En hij zei hen: “Ik weet het wel: er is een poel midden in de grondvesten; komt en graaft en aldus zult ge vinden.” Ze kwamen en groeven en (het grondwerk) stortte in. En de knaap zei tot de magiërs: “Meldt mij, wat is in de poel?”

Ook over de draken bestaan er oude overleveringen uit Wales (DRAAK, 29) opgetekend in de zogeheten *Triades*, setjes van drie bij elkaar horende en daardoor makkelijker te onthouden gebeurtenissen of personen. Zo is er b.v. sprake van de Drie Gelukbrengende Schatten van het Britse Eiland, waar we lezen, dat de tweede gelukbrengende schat de Draken in Dinas Emrys

zijn, die Lludd, de zoon van Beli, verborg. [*Triade* 37; HERZEN, 53]. Zolang de drie schatten verborgen bleven, zou er geen Saksische overheersing op het Eiland komen. Daarom werden ze tot de Drie Ongelukbrengende Onthullingen, toen ze werden blootgelegd. En Gwrtheyrn de Dunne groef de beenderen van Gwrtheyfyr de Gezegende op om de liefde van een vrouw; dat was Ronnwen, de Heidin; en hij was het, die de draken bevrijdde.

Gwrtheyrn is de Vortigern van Geoffrey de Monmouth (onze Vertegier). Ronnwen is Renwein (Rowena), de dochter van Hengist (onze Hangus). Wanneer koning Llud moet hebben geleefd, kunnen we afleiden uit *Triade* 51 van de Drie Eerloze Mannen, die er op het Britse Eiland waren, waarvan de eerste Afarwy, de zoon van Llud, de zoon van Beli, is. Hij was het, die Julius Caesar en zijn Romeinen naar dit eiland riep en hij zorgde ervoor, dat dit eiland ieder jaar 3000 pond in geld moest betalen, vanwege een twist met zijn oom Cadwallawn.

Overigens is de tweede eerloze man de eerdergenoemde Gwrtheyrn de Dunne, die als eerste land schonk aan de Saksen en als eerste een verbond met hen aanging. Door verraad was hij de oorzaak van de dood van Custennin de Jongere, de zoon van Custennin de Gezegende, en hij verbande de twee broers Emrys Wledig en Uthur Penndragon uit dit eiland naar Armorica (= Bretagne) en hij kreeg door bedrog de kroon van dit eiland in zijn bezit. Tenslotte verbrandden Uthur en Emrys Gwrtheyrn in de burcht Gwerthrynyawn bij de Wye om hun broer te wreken. Ook is er een triade van de 'Drie Plagen, die het Britse Eiland teisterden' (opgenomen in de *Mabinogion*). De tweede plaag was een gil, die ieder jaar op de eerste Mei-avond geslaakt werd over elke haardstede van het Britse Eiland: het maakte de mensen zó angstig, dat mannen en vrouwen krachteloos werden en kinderen hun verstand verloren. Dieren, bomen, de aarde en de rivieren, alles bleef onvruchtbaar. Koning Llud klopte bij zijn broer Llevelis aan om raad en die zei: "De tweede plaag in je rijk is een draak en een draak van een ander ras is met hem aan het vechten en probeert hem te overwinnen. Daarom geeft je eigen draak zo'n verschrikkelijke schreeuw. Je kunt het op de volgende manier onderzoeken: als je weer thuis bent, laat dan het eiland opmeten in de lengte en in de breedte en precies op de plaats, waar het middelpunt is, laat daar een gat graven en plaats er een kuip met de beste mede, die maar gemaakt kan worden, en een zijden kleed over de kuip. Je moet nu persoonlijk de wacht houden, dan zul je de draken zien vechten in de gedaante van afschuwelijke dieren. Daarna zullen ze zich in de vorm van draken in de lucht verheffen, maar tenslotte, als ze uitgeput zijn van het hevige gevecht, in de vorm van twee varkens op het zijden dekkleed neervallen en ermee tot op de bodem van de kuip zinken. Ze zullen de mede opdrinken en dan inslapen. Wikkel dan het kleed om hen heen en begraaft hen op de best beschermde plek van je koninkrijk in een stenen kist: verstop die in de grond. Zolang ze daar zijn, zal geen ramp van buitenaf het Britse Eiland treffen." Llud deed alles wat zijn broer zei en begroef de draken op de veiligste plek, die hij kon vinden in het Snowdon-gebergte, in een stenen kist. Later werd de plek de Vesting van Ambrosius genoemd. Op deze manier kwam er een einde aan dat vreselijke schreeuwen.

Nennius vertelt, dat Vortigern naar Snowdon vlucht, waar hij zijn bolwerk wil bouwen, maar de toren blijft instorten. Zijn Druïden adviseren, dat hij een jongen zonder vader moet vinden, wiens bloed op de funderingen gesprekend moet worden. Zijn mannen gaan eropuit en ontdekken een jongen bij het balspel, die door zijn rivaliserende medespelers wordt uitgescholden voor 'vaderloos'. De moeder wordt ondervraagd en ontkent ooit met een man te hebben geslapen. De jongen wordt naar de toren gebracht, waar hij de Druïden ondervraagt over de fundering van het gebouw, waarop zij het antwoord schuldig blijven. De jongen onthult, dat er een meer onder de fundering ligt, waarin twee vaten begraven liggen. De Druïden zijn niet in staat te raden, wat daarin zit. Er ligt een kleed tussen hen in en erin bevinden zich twee draken, zegt de jongen, de ene wit en de andere rood. Het kleed is het koninkrijk, de rode draak zijn de Britten en de witte

draak de Saksen. Het meer is de wereld, onthult hij verder. Hij zegt Vortigern een andere vesting te zoeken, want hij zal in deze verblijven. En hij maakt bekend, dat hij Ambrosius of Emrys, de Opperheerser, is. [Mat. 44]

Ook bij Geoffrey vinden we vermeld, dat Merlijn Ambrosius wordt genoemd (6, 19). Het lijkt alsof Geoffrey het ‘Dinas Emrys’ in tweeën heeft gebroken en zo tot de naam Dinabutius is gekomen voor de jongen, die door Merlijn voor zijn schenen wordt geslagen bij het kolfspel, een wild soort hockey. Geoffrey noch Wace noch Layamon zeggen wat voor spel en alleen Layamon heeft het detail, dat Merlin Dinabuz een klap geeft. Het uitzenden van de boden in groepjes van twee, niet bij Geoffrey, vinden we zowel bij Wace als Layamon.

In ons verhaal heeft de Dinas-figuur geen naam, maar wordt omschreven als ‘een van de rijkste kinderen’. Bij Geoffrey noemt hij zichzelf van koninklijke bloede van twee kanten, bij Wace een afstammeling van earls en koningen, bij Layamon een koningszoon. Bij Geoffrey scheldt hij Merlijn uit voor Dikkop, maar dat laten de andere schrijvers vallen. Alleen bij Layamon noemt hij de moeder van Merlijn een hoer, omdat ze niet weet wie de man is, die hem verwekt heeft. Ook is hij de enige, die Dinabuz laat voorspellen, dat Merlijn zijn dood tegemoet gaat. De regent van de stad bij Geoffrey en Wace is bij Layamon veranderd in een *reve* (eerwaarde) met de naam Eli, die met Merlin en zijn moeder, de non, dochter van koning Conaan, woont.

De fabelgeschiedenis van Brittannië (naar Geoffrey/Wace/Layamon)

In dit hoofdstuk zijn we zomaar midden in Geoffreys *Historia* gevallen (6, 5), op een punt, waar ook de moderne uitgave van de *Chronicles* van Wace en Layamon beginnen, n.l. met het koningschap van Constantine. Dat hij de eerste Christelijk koning zou zijn, wordt niet met zoveel woorden gezegd, maar valt wel min of meer uit de *Chronicles* op te maken. Constantine heeft drie zoons. De oudste, Constans, wordt in Winchester in een klooster gestopt, om monnik [= Moine] te worden. De tweede zoon heet Aurelius met de bijnaam Ambrosius, terwijl de derde Uther heet.

Constantine was een goede koning, maar stierf te snel (Wace) want na 10 (G) of 12 (W+L) jaar regeren werd hij laf vermoord door een Pict. De opvolging was niet geregeld en de zoons waren nog te jong, maar een zeker Vortigern, leider van de Gewissei, had aspiraties voor de troon en begint met Constans tot koning uit te roepen, na hem uit het klooster te hebben gehaald, die het bestuur aan Vortigern overlaat. Deze weet echter op listige wijze een aantal Picten ertoe aan te zetten Constans uit de weg te ruimen, waarna hij verraderlijk die Picten laat ombrengen, hetgeen aanleiding geeft tot een opstand. De twee broers vrezen voor hun leven en vluchten naar Bretagne. (6, 10) In die dagen landen er drie “longboats” in Kent, gevuld met krijgers uit Saxonía onder aanvoering van de twee broers Hengist en Horsa. Vortigern laat hen voor zich brengen in Durobernia (Canterbury) en hoort hen uit over waar ze vandaan komen, wat ze komen doen, etc. Ze vertellen hem uit Germania te komen, dat te vol is geworden, zodat ze op zoek zijn gegaan naar nieuw land. Ze blijken heidenen te zijn, die in Wodan en Freia geloven, wat Vortigern meer een ongeloof noemt. Desondanks neemt hij hen in dienst om met hen zijn binnenlandse vijanden te bestrijden. De Picten worden verslagen en de Saksen krijgen land ter beloning en beginnen een vesting te bouwen. Nieuwe kolonisten arriveren uit Germanië, waaronder de dochter van Hengist, genaamd Renwein (Rowena), die Vortigern zo weet te betoveren, dat hij met haar trouwt, ondanks dat ze een heidin is. Aan haar wordt de traditie verbonden van de heildronk. Het woord *garsoil*, dat Robert gebruikt, is bij Geoffrey: “*was hail*”, waarop de ander dient te zeggen: “*drinc hail*”. In ruil voor zijn dochter ontvangt Hengist de provincie Kent, zeer tegen de zin van

Vortigerns landgenoten, en zelfs zijn eigen zoons vallen hem af, ja, één van hen, Vortimer, wordt zelfs tot koning uitgeroepen en begint strijd te voeren tegen de Saksen en is daarin zeer succesvol, totdat hij vergiftigd wordt door Renwein. Volgens Geoffrey laat hij voor zijn dood de bronzen piramide bouwen in de haven, waar de Saksen gewoonlijk landen (een idee uit Nennius, c. 44) en na zijn dood wordt hij daar begraven. Op die manier zou hij het land tegen barbaarse invasies blijven beschermen.

Volgens *Triade* 37R is hij de derde gelukbrengende schat: De beenderen van Gwerthefyr de Gezegende in de Hoofd-Havensteden van het Eiland. Zolang zij daar verborgen bleven, zou er geen Saksische overheersing op het eiland komen. Maar zoals we eerder zagen, werden ze ook de Drie Ongelukbrengende Onthullingen, toen ze werden blootgelegd: En Gwrtheyrn de Dunne groef de beenderen van Gwerthefyr de Gezegende op om de liefde van een vrouw; dat was Ronnwen, de heidin. Vgl. *Triade* 59: De Drie Onfortuinlijke Bijeenkomsten van het Britse Eiland, waarvan de tweede is: waarop Horsa en Hengist en Ronwen werd toegestaan naar dit Eiland te komen.

Volgens Geoffrey hebben de Britten hem echter te Londen begraven. Hierna werd Vortigern weer koning en de verjaagde Saksen komen weer terug, maar nemen wat maatjes mee (300.000 volgens Geoffrey). Er wordt een bijeenkomst gehouden in het klooster van Ambrius op de eerste Meidag, maar Hengist heeft een verraderlijk plan bedacht om zich in één klap van heel zijn Britse tegenstand te ontdoen en de Saksen hebben zich stiekem bewapend met een lang mes in hun laars en op bevel van Hengist: “*Nimet oure saxes*” worden de Britten overhoop gestoken [Nennius, c. 46 heeft de kreet: “*Nimadersexa*”]. Alleen Vortigern wordt gespaard, maar enige Britten weten te ontkomen. Vortigern moet zijn land overdragen aan de Saksen, die beginnen te plunderen, en Vortigern vlucht naar Wales waar hij op advies van zijn Magiërs (Druïden) een toren laat bouwen op Mt. Erith. Het blijkt een onmogelijke onderneming, want wat de ene dag is opgebouwd, blijkt de volgende dag door de aarde verzwolgen en Vortigern consulteert zijn Magiërs, die hem aanraden een jongen zonder vader te vinden en met zijn bloed mortel en stenen te besprenkelen. Boden worden uitgezonden, komen in Kaermerdin, waar ze vermoeid van hun reis zich in een kring neerzetten om kinderen bij een balspel gade te slaan. Na een tijdje ontstaat er plotseling een ruzie tussen twee jongens, genaamd Merlin en Dinabutius, en de laatste noemt de eerste een dikkop, zichzelf van koninklijke bloede en Merlin iemand, die nooit een vader heeft gehad. Merlin wordt bij Vorigern gebracht, zoals vermeld, en vertelt de koning van de leugens van de Magiërs en wat er werkelijk met de toren aan de hand is. Merlin doet zijn beroemde voorspellingen, waardoor iedereen met stomme verbazing geslagen is, maar Vortigern is meer geïnteresseerd in zijn eigen einde, waarvoor Merlin hem weinig hoop kan geven. Reeds hebben de zonen van Constantine zich ingescheept en de volgende dag zullen ze landen in Totnes. Ze zullen de Saksen verslaan en Aurelius zal koning worden. Hij zal de vrede herstellen en kerken bouwen, maar sterven aan vergif. Zijn broer Uther zal hem opvolgen, maar ook zijn dagen zullen door vergif verkort worden. Vortigerns afstammelingen zullen hierin een rol spelen, maar de *Boar* van Cornwall zal hen allemaal opeten.

Inderdaad landen de twee broers de volgende dag in Totnes en rukken op naar Kambria. [Geoffrey geeft hier een andere locatie, n.l. op de berg Cloartius bij de rivier de Wye: het kasteel heet Genoreu; dit is Little Doward in Monmouthshire?]. De toren blijkt inderdaad onneembaar en wordt in brand gestoken met Vortigern erin.

1.3. De Profetieën van Merlijn

Wace geeft ronduit toe, dat hij de profetieën, die Merlijn naar aanleiding van het gevecht van de draken uitte, niet vertaalt, omdat ze hem boven zijn pet gaan. Layamon geeft een vluchtige beschrijving van het drakengevecht (eerst lijkt de witte te winnen, maar wordt dan door de rode dodelijk gewond), maar slaat de profetieën geheel over en vat de betekenis van het drakengevecht samen in de zin, dat zij de toekomstige koningen betekenen, waarna Merlijn ingaat op Vortigerns fouten en einde. Dit is overigens ook het enige wat Wace erover zegt (toekomstige koningen) en ook Robert volgt deze gedachtegang (en waarschijnlijk Waces bewerking).

Geoffrey de Monmouth heeft aan het drakengevecht zijn beroemde 'Profetieën van Merlijn' verbonden. We zagen, dat Merlijn Vortigern bijzonder wist te imponeren door zijn aanwijzingen ten aanzien van de fundamenten van de toren. Iedereen was verbaasd over zijn kennis en iedereen beseft, dat er iets bovennatuurlijks met de jongen is. Hier vindt Geoffrey het nodig (7, 1) om uit het verhaal te springen om ons het een en ander duidelijk te maken. Hij vertelt, dat, terwijl hij zijn boek (de *Historia*) aan het schrijven is, veel van zijn tijdgenoten hem vragen om de 'Profetieën van Merlijn' te publiceren. Onder hen is het vooral bisschop Alexander van Lincoln, een zeer geleerd man, die bij hem hierop aandringt, en hij heeft hem alvast een afschrift gestuurd met een begeleidingsbrief, die hij ons ook meedeelt.

In deze brief zegt Geoffrey vanuit het Brits de 'Profetieën' te vertalen (in het Latijn) vóór hij de geschiedenis heeft kunnen voltooiën om de eerwaarde bisschop te behagen. Hij zegt verbaasd te zijn over de eer, die hem te beurt valt, aangezien er toch heel wat capabelere figuren rondlopen. Het heeft echter de bisschop behaagd, dat Geoffrey zijn eigen fluit blaast in dit stuk waarzeggerij, al moet de bisschop niet aarzelen om hem zijn gunst te betonen en wanneer het geluid hem niet aanstaat, moet hij Geoffrey weer op het rechte spoor drijven met zijn Muzen-baton.

Na deze van een onbescheiden bescheidenheid getuigende inleiding keert Geoffrey terug naar Vortigern, de koning van de Britten, die nog steeds aan de rand van de poel zit, die nu geleegd is en waaruit de twee draken tevoorschijn komen, rood en wit, die met elkaar gaan vechten. Eerst heeft de witte draak de overhand en de rode wordt naar de rand van de poel geduwd, wat de rode zeer betreurt en zich tegen de witte keert en deze terugdringt. Terwijl ze zo vechten, vraagt de koning aan Ambrosius Merlin om uit te leggen, wat de draken betekenen.

Merlin barst in tranen uit en gaat in profetische trance en spreekt dan de 'Profetieën'. Na afloop is iedereen perplex en Vortigern vraagt Merlin wat hij weet over zijn einde en krijgt ten antwoord, dat de zonen van Constantine zich reeds inschepen om Brittannië te veroveren en hem in zijn toren zullen verbranden. De volgende dag zullen ze in Totnes landen en de dood van hun vader op hem wreken. Hengist zal gedood worden met zijn Saksen en Aurelius Ambrosius zal tot koning worden uitgeroepen, maar hij zal evenals zijn broer sterven aan vergif, waaraan Vortigerns afstammelingen ook nog deel zullen hebben, maar de *Boar* van Cornwall zal hen opeten.

Bij Geoffrey zien we dus niet die verbinding tussen de rode draak = Vertegier en de witte draak = de zonen van Constantin, zoals bij Robert, die dan ook hopeloos 'mixed-up' is, aangezien de rode draak symbool is voor het Britse volk en de witte draak het Angelsaksische volk voorstelt. De draak is een fabeldier, een composietbeest, opgebouwd uit diverse andere beesten, gewoonlijk gedacht als een reusachtige slang met een krokodillenbek, twee reusachtige leeuwenklauwen of adelaarsklauwen, geweldige vleermuisvleugels en een stekelige kam vergelijkbaar met de rugvin van vele grote vissen. Leguanen voldoen enigszins aan deze beschrijving en worden daarom Draco genoemd. In de Griekse mythologie komen ze meerdere malen voor. Zo noemt Vergilius twee draken, die door Laocoon en zijn zonen gedood worden, en zegt, dat ze meer in oude heldenverhalen voorkomen. Bijzondere draken zijn: de Lernaïsche draak, die meerdere koppen

had, waarvan één onsterfelijk, en door Hercules gedood werd; de Hesperidische draak, eveneens door Hercules gedood, had 100 koppen, sliep nooit en was daarom tot bewaker van de tuin der Hesperiden aangesteld. Een derde was de Castalische draak Python, die uit het slijk van de Deukalionische Vloed ontstond. Deze bewaakte het orakel van Themis bij de Castalische bron (in het Parnassos-gebergte), totdat hij door Apollo werd gedood. Een vierde draak was de Colchische, een zoon van Typhon en Echidna, die door Ares aan Aeëtes, de koning van Colchis, was geschonken om het Gouden Vlies te bewaken. Hij werd door Medea gedood, waardoor Jason het begeerde vlies kon bemachtigen.

In de Bijbel is de betekenis meer symbolisch en staat voor al het afschuwelijke, ja, zelfs voor de Duivel zelf, al komt bij Daniël wel een draak voor als een beest, dat door de Babyloniërs vereerd wordt en dat door Daniël wordt gedood door hem koeken gemaakt van vet, teer en haar te geven. In het boek Openbaringen (12, 3ff) is sprake van een teken aan de hemel: een grote rode draak met zeven koppen en tien horens en zeven kronen op zijn hoofd, die met zijn staart eenderde van de sterren van de hemel vaagt en die op de aarde werpt en naderhand oorlog voert tegen Michael en zijn engelen. En deze grote draak, deze eeuwenoude slang, wordt Duivel genoemd en Satan, de bedrieger van de hele mensheid.

Dit beest komt ook voor in de visioenen van Daniël, maar wordt daar geen draak genoemd: 'Daarna (in een nachtgezicht) zag ik een vierde beest, vreselijk, verschrikkelijk en geweldig sterk. Het had grote ijzeren tanden: het at en vermaalde alles en wat er overbleef, vertrad het met zijn poten en dit beest verschilde van alle vorige en het had tien horens.' Ook wordt een uitleg gegeven: 'Dat vierde dier is het vierde koninkrijk, dat op aarde zal zijn, dat verschillen zal van alle (andere) koninkrijken en dat de hele aarde zal verslinden en haar zal vertreden en vermorzelen.' In vers 7:15 lezen we, dat de geest in Daniël in zijn binnenste ontroerd was, omdat de gezichten hem ontstelden. Evenzo lezen we ook bij Geoffrey, dat Merlijn ging huilen. Bij Daniël vinden we veelvuldig het beeld van een beest gebruikt ter aanduiding van een (koning van een) volk. Zo in 8:20: 'De ram, die ge gezien hebt, met de twee horens, doelt op de koningen der Meden en Perzen en de harige bok op de koning der Grieken en de grote hoorn, die tussen zijn ogen stond, dat is de eerste koning (= Alexander!). En dat die afbrak en er vier voor in de plaats kwamen te staan: vier koninkrijken zullen uit het volk ontstaan, doch zonder zijn kracht...'

De composietbeesten zijn bij Daniël allegorische aanduidingen van koninkrijken (= volken) en als zodanig zijn ze ook bij Geoffrey bedoeld, zoals we kunnen opmaken uit de eerste regel van de 'Profetie': "Helaas voor de Rode Draak, want zijn einde is nabij. Zijn legerplaatsen zullen bezet worden door de Witte Draak, die voor de Saksen staat, die je hebt uitgenodigd. De Rode Draak is het volk der Britten, die overwonnen zullen worden door de Witte, waarbij de rivieren rood zullen zijn van het bloed. Godsdienst zal worden vernietigd en overal zullen de ruïnes van de kerken te zien zijn. Maar het onderdrukte ras zal op het eind de overhand krijgen en de indringers weerstaan. De *Boar* van Cornwall zal verlossing brengen van deze indringers, want hij zal hun nekken onder zijn voeten vertrappen. De eilanden van de Oceaan zullen in de macht van de *Boar* gegeven worden en hij zal over de wouden van Gallië heersen. Het huis van Romulus zal de *Boar*'s woestheid vrezen en het einde van de *Boar* zal in mysterie gehuld zijn. De *Boar* zal verheven worden in de mensen van zijn volkeren en zijn daden zullen als eten en drinken zijn voor verhalenvertellers. Zes van de *Boar*'s nakomelingen zullen de scepter na hem houden, waarna de Duitse Worm zal oprijzen. De Zeewolf zal deze Worm verheffen en de wouden van Afrika zullen aan zijn zorg worden toevertrouwd."

Tot zover een eerste glimp op de profetieën. Met de *Historia* bij de hand is het niet al te moeilijk te zien wie die *Boar* is, n.l. Arthur, die we verderop nog wel tegen zullen komen. Zijn

veroveringen worden vluchtig aangeduid, evenals zijn bedreiging van Rome en zijn mysterieuze levenseinde, wat tot voedsel van vele verhalen zal dienen. Volgens de *Historia* werd Arthur dodelijk gewond in de slag bij de rivier de Camblan [= Camel?] en weggevoerd naar het eiland Avalon om te genezen van zijn wonden. De kroon van Brittannië droeg hij over aan zijn neef Constantine, zoon van hertog Cador van Cornwall in het jaar 542 AD. Deze wordt na vier jaar opgevolgd door zijn neef Aurelius Conanus, die drie jaar regeert en opgevolgd wordt door Vortiporius, waarna Malgo, de hond (?), volgde, om tenslotte door Keredic te worden opgevolgd, in wiens tijd de Saksen terugkomen. Gildas maakt melding van vijf tirannen: Constantine, Caninus, Vortipor, Cuneglases en Maglocunus. [Stewart, 81] Dit zou kunnen inhouden, dat Geoffrey de door Gildas genoemde Cuneglasus vergeten is, zodat het totaal dan inderdaad op zes koningen komt.

Geoffrey beschrijft Keredic als een door God en de Britten gehaat persoon tijdens wiens regering de Saksen binnenvallen, die zich verbonden hebben met Gormund, koning van de Afrikanen, die zich met een enorme vloot in Ierland bevindt, van daaruit Brittannië aanvalt en met de Saksen onder de voet loopt.

De profetieën vervolgen: “Voor de tweede maal zal de godsdienst vernietigd worden en de zetels van de Primaten zullen naar elders worden verplaatst. De waardigheid van Londen zal Durobernia bekleden en de zevende pastoor van York zal bezoek krijgen in Armorica. Menevia zal gekleed worden in de bisschopsmantel van de Stad der Legioenen en de prediker van Ierland zal met stomheid worden geslagen door een kind, nog in de baarmoeder.”

De inval van Gormund heeft de Saksen aan de macht gebracht en de Britten vluchten naar Cornwall en Wales (Durobernia) en naderhand naar Bretagne (Armorica). Menevia is St. David [St., 82] en haar zetel wordt overgebracht naar Caerleon, in de Profetieën De Stad der Legioenen en de plek van Arthurs hof [St., 82]. De bisschopszetel van Londen ging naar Canterbury.

“Een regen van bloed zal vallen en een erge hongersnood zal de mensheid treffen.”

Dit slaat op een pestplag en hongersnood, die Geoffrey vermeldt in 12, 15, maar het statement lijkt enigszins misplaatst, gezien de volgende tekst: “De Rode zal treuren om wat er gebeurd is, maar met een immense poging zal het zijn kracht herkrijgen. Nu zal de Witte worden vervolgd door rampspoed en de bouwsels in zijn tuintje zullen omvergehaald worden.”

Dit is de restauratie van de Britten onder Cadwalla [12, 8ff], die na zijn dood in een bronzen beeld wordt gestopt en op een bronzen paard gezet bij de Westpoort van Londen. Hij wordt opgevolgd door Cadwallader, in wiens tijd de al vermelde pest/hongersnood plaats heeft.

“Dan zal de wraak van de Donderaar komen en de boerenvelden zullen een teleurstelling voor hem zijn. Dood zal zijn hand op de mensen leggen en alle naties verwoesten. Degenen, die in leven blijven, zullen hun geboortegrond verlaten en hun zaad zaaien in andermans veld. Een koning, die gezegend is, zal een vloot uitrusten en de twaalfde onder de heiligen genoemd worden. Het rijk zal verlaten worden op een vreselijke wijze en de dorsvloeren zullen weer overwoekerd worden door bossen, rijk aan fruit.”

In 12, 15 lezen we over een burgeroorlog, gevolgd door een hongersnood en pest. Het restant verzamelt zich onder leiding van Cadwallader en vertrekt naar Bretagne, het land verlaten achterlatend.

“Opnieuw zal de Witte Draak oprijzen en een dochter uit Germanië laten komen. Onze kleine tuinen zullen weer met vreemd zaad gevuld worden en de Rode Draak zal wegwijnen aan de verre rand van de poel. Daarna zal de Duitse Worm gekroond worden en de Prins van Koper

begraven. Er was hem een limiet gezet, die hij niet kon passeren. Voor 150 jaar zal hij onderworpen blijven en dan voor 300 jaar regeren. De noordenwind zal tegen hem oprijzen, de bloemen wegplukkend, die de westenwind heeft laten bloeien. Er zal verguld worden in de tempel, maar de snede van het zwaard zal niet ophouden met werken.”

De *Historia* besluit met de mededeling, dat de Saksen, die de rampen hadden overleefd, bericht stuurden aan hun landgenoten, die in grote getale kwamen en zich vestigden in Northumbria. De macht van de Britten was ten einde en de paar overgeblevenen hadden zich in uithoeken van Wales en Cornwall teruggetrokken. De Britten in Bretagne wisten aan, maar besloten de invasie nog maar een tijdje uit te stellen, zoals aanbevolen door de Profetieën van Merlijn. De Saksen bebouwden de velden en herbouwden steden en kastelen en kroonden hun leider Adelstan tot koning. Hier eindigt de *Historia*, maar de Profetieën nog lang niet. De noordenwind staat voor de Viking-raids en de bloemen van de westenwind zijn de kloosters, die onder Ierse invloed zijn ontstaan. Er zal heel wat gestreden worden.

“De oude Duitse draak zal met moeite kunnen ontsnappen naar zijn legerplaatsen, want wraak zal het vervolgen. Op het laatst zal het weer sterk worden voor een korte tijd, maar de uitdunning van Normandië zal het een pijnlijke slag bezorgen. Er zal een volk komen, gekleed in hout en ijzeren korsetten, die wraak zullen nemen voor haar slechtheid. Dit volk zal de woonplaatsen teruggeven aan de vroegere inwoners en de vernietiging van de vreemdelingen zal voor iedereen duidelijk zijn.”

Onder koning Alfred weten de Angelsaksen zich te herstellen, al blijven de invallen voortduren. In 1066 heeft de inval onder Willem van Normandië plaats, met steun van de Bretonnen, die (zie Alan Rufus) grote schenkingen krijgen.

“Het zaad van de Witte Draak zal uit onze tuinen worden opgegraven en wat over is, zal uitgedund worden. Zij zullen het juk van de eeuwige slavernij dragen en hun eigen Moeder verwonden met hun schoppen en ploegen.”

De overgebleven Saksen zullen tot slavernij worden gebracht en gedwongen worden tot landarbeid.

“Nog twee draken zullen volgen, waarvan een gedood zal worden door de engel der jaloezie, maar de tweede zal terugkeren onder de bescherming van het gezag. De leeuw der rechtvaardigheid zal dan komen en zijn gebrul zal de torens van Gallië schudden en de eilanddraken zullen beven. In de dagen van deze Leeuw zal goud geknepen worden uit de lelie en de brandnetel en zilver zal vloeien uit de hoeven van loeiende kalveren.”

Willem Rufus wordt in 1100 gedood tijdens een jacht, misschien door een opzettelijke pijl en zijn broer Henry komt uit Normandië om 35 jaar te regeren en na de overwinning op Robert Courthose (1106) ook Normandië. In zijn dagen was de investituurstrijd in zijn voordeel uitgevallen; het goud en het zilver gewon hij door een nieuwe belasting voor landeigenaren.

“Zij, die hun haar gegolfd hebben, zullen zich kleden in wollen kleren met allerlei kleuren en de kleding van buiten zal een goede weerspiegeling zijn van de gedachten van binnen. De voeten van blaffenden zullen afgehakt worden. De wilde beesten zullen vrede genieten, maar de

mensheid zal de wijze waarop ze gestraft is, betreuren. De handelsbalans zal in tweeën gescheurd worden en de overgebleven helft afgerond. De gieren zullen hun vraatzuchtige honger verliezen en de tanden van wolven afgestompt raken.”

Dit is een algemeen beeld van de vooruitgang, die zal worden bereikt. Het zal duidelijk zijn, dat we ons nu met de Profetieën bevinden in Geoffreys eigen tijd. Iedereen loopt in mooie kleren, maar de vechtgeest is weg. Opstandige types worden gekortwiekt en het jagen wordt beperkt. De onderliggende bevolking heeft er echter weinig baat bij, want Henry devalueert de munt en verhoogt de belastingen. Het juridisch systeem wordt verbeterd, zodat de roofridders minder kans hebben.

“De welpen van de Leeuw zullen in zoutwatervissen veranderen en de Adelaar van Mt. Aravia zal op zijn top nestelen. Venedotia zal rood zijn met het bloed van moeders en het huis van Corineus zal zes broers slachten. Het eiland zal baden in tranen van de nacht en iedereen zal aangemoedigd worden om alles te proberen.”

In 1120 zonk het Witte Schip met de dood van Henry's zoon William en van vele edelen tot gevolg. Mt. Aravia is Arvaius is Mt. Erith (Snowdon). Venedotia (Gwynned) is N.Wales, Corineus staat voor Cornwall. Het eiland zucht zwaar onder Henry I. (De tekst van Geoffrey is niet helemaal volledig in de THORPE-uitgave en wordt door STEWART aangevuld m.b.v. de GILES-vert.)

“Wee u, Neustria (Normandië), want de hersens van de Leeuw zullen op u uitgestort worden en hij zal met gebroken ledematen van zijn geboortegrond gebannen worden. Het nageslacht zal proberen boven de hoogste plaatsen uit te vliegen, maar de gunst aan de nieuwkomers zal hier bovenuit stijgen.”

Henry I sterft in 1135 in Rouen en wordt opgevolgd door Stephen van Blois, kleinzoon van Willem I, terwijl Henry zijn dochter Mathilda had aangewezen met haar echtgenoot Geoffrey Plantagenet. Er ontstaat een verwarde burgeroorlog.

“De godvruchtige kijkt neer op de man, die zijn goederen heeft geërfd van de Goddeloze, totdat hij de klederdracht van zijn eigen vader aanneemt. Gewapend met de tand van een wilde ever zal hij de toppen van de bergen bestijgen en hoger dan de schaduw van de Gehelmde.”

Stephen lost de burgeroorlog op door Mathilda's zoon tot zijn erfgenaam te benoemen. De Gehelmde is Willem de Veroveraar.

“Albanië zal kwaad zijn en haar burens verzamelen om zich geheel aan bloedvergieten over te geven. Tussen haar kaken zal een bit worden gevonden, gesmeed in de baai van Armorica. De Adelaar van het gebroken Verbond zal met goud worden beschilderd en zal zich verheugen in haar derde nest.”

Albanië staat voor de Schotten, die Mathilda steunen in haar strijd tegen Stephen. Armorica is Bretagne. De Adelaar duidt op Welsh nationalisme, dat zich nu in de derde fase (Arthur = 2^e) bevindt. We zijn nu op het punt, dat volgens STEWART Geoffreys tijd is.

“De brullende welpen liggen op de loer en zullen de bossen verlaten om binnen de stadsmuren te jagen. Zij zullen een grote slachting aanrichten onder hun tegenstanders en ze zullen de tongen van stieren afsnijden. Ze zullen de nekken van de brullers met ketenen beladen en de tijden van hun voorvaderen herstellen.”

Het einde van de regering van Henry II was niet gelukkig, vooral omdat zijn zoons Henry, Geoffrey en Richard geholpen door de Schotten zich tegen hem keerden, daarbij gesteund door hun moeder Eleonora (van Ag.).

2. Merlijn en Uther

2.1. Het monument voor Pendragon

Na de dood van Vertegier wordt Pendragon tot koning gekroond terwijl de oorlog tegen de Saksen onverminderd voortduurt. Dan wordt het kasteel van Hanguis belegerd; na zes maanden wendt Pendragon zich ten einde raad tot zijn raadgevers, waaronder ook de vijf raadgevers van Vertegier, die de koning vertellen over Merlijns profetieën. Hij stuurt boodschappers uit en Merlijn, reeds op de hoogte, vermomt zich als een woeste houthakker en zoekt de bodes op en zegt hen niet naar Merlijn te zoeken en tegen de koning te zeggen, dat hij de vesting niet zal innemen, voordat Hanguis dood is. Om hen een bewijs van de waarheid van zijn woorden te geven voegt de woeste houthakker toe, dat van de vijf man, die Merlijn kennen, er nog maar drie in leven zullen zijn, als zij bij de koning terug zullen zijn. Dat bewijs moet de koning overtuigen, dat hijzelf naar Merlijn moet komen.

De bodes gaan naar de koning en aldaar wordt inderdaad geconstateerd, dat twee raadgevers overleden zijn en de koning gaat naar Northumberland en laat de belegering van Hanguis' kasteel over aan zijn broer Uther. Rondzoekend in de bossen van Northumberland wordt een herder (zwijnenhoeder) voor Pendragon gebracht, een erg lelijke en mismaakte man, die hem aanraadt om in een van zijn vijf heerlijkheden in de buurt zijn intrek te nemen en geduldig het bezoek van Merlijn af te wachten.

Aangezien Pendragon niets beters weet te verzinnen, doet hij dat en krijgt de volgende dag bezoek van een keurig geklede heer met een deftig voorkomen, die hem de groeten doet van Merlijn, die herder van de dag daarvoor, en zegt de koning, dat Hanguis dood is. Pendragon stuurt bodes eropuit, die onderweg de bodes van Uther tegenkomen, die de boodschap brengen, dat Hanguis door Uther gedood is.

Enige dagen later, bij het verlaten van de kerk, komt een hele knappe, keurig geklede man naar Pendragon en zegt Merlijn te zijn. Hij maakt Pendragon duidelijk, dat hij zich in iedere gewenste gedaante kan voordoen, en deze wil weten, hoe hij op de hoogte was van de dood van Hanguis; en Merlijn vertelt, dat hij op de hoogte was gekomen van het plan van Hanguis om Uther te vermoorden. Hij was daarom snel naar Uther gegaan en had deze gewaarschuwd. Uther had Hanguis gewoon zijn tent laten binnendringen en hem toen gedood. Ook tegen Uther had Merlijn geheimzinnig gedaan, door vermomd als oude man met witte haren zich niet bekend te maken. Pendragon raakt meer en meer onder de indruk van Merlijns inzet, maar hij blijft hem beproeven. Terwijl Merlijn naar Blaise gaat om ons verhaal op papier te krijgen, is Pendragon naar Uther gegaan, waar Merlijn beloofd heeft over tien dagen te komen.

Merlijn vertelt Blaise, dat de broers nog jong zijn en zich willen vermaken en hij schrijft een soort liefdesbrief van een dame, waar Uther verliefd op is en gaat daarmee in de gedaante van een

bode op de afgesproken dag naar Uter, die een reuzenplezier in de brief heeft. Ondertussen zitten de broers op Merlijn te wachten en wanneer het avond wordt, verkleedt de bode Merlijn zich tot de oude man met de witte haren en verschijnt zo bij Uter, die hem bedankt voor het redden van zijn leven en dan Pendragon erbij gaat halen. Als hij terugkomt, is Merlijn weer de bode en Uter vraagt aan zijn schildwachten of ze iemand in of uit hebben zien gaan, hetgeen niet het geval is en Uter begrijpt er niets meer van. Onder flink gelach legt Pendragon hem de zaak uit en ook de zaak met de brief wordt onder veel gelach door Merlijn uit de doeken gedaan. Ook Uter is nu overtuigd van de nuttigheid van Merlijn en de broers schenken hem hun volledige vertrouwen. Dan komt de kwestie van de nog voortdurende belegering van de nu leiderloze Saksen aan de orde en Merlijn geeft het advies de Saksen een paar boten te geven, zodat ze terug kunnen naar hun eigen land, wat gedaan wordt en inderdaad vertrekken de Saksen. Nu wordt Merlijn officieel tot opperraadsheer uitgeroepen, wat natuurlijk niet iedereen even lekker zit. Een zeer jaloers man wil Merlijn beproeven. Het is een zeer rijk en machtig persoon, die in de ogen der mensen voor wijs doorgaat, maar vol valse gedachten is. De koning geeft toestemming voor de test en de man vermomt zich driemaal en vraagt Merlijn naar zijn dood en krijgt driemaal een ander antwoord; de eerste keer zegt hij, dat de man van zijn paard zal vallen en zijn nek zal breken, de tweede keer, dat de man bij zijn dood gehangen zal worden aangetroffen, de derde keer zegt Merlijn, nu geconfronteerd met de hele bedriegerij, dat niet alleen het voorafgaande zal gebeuren, maar bovendien dat hij ook nog zal verdrinken; en tegelijkertijd ontmaskert hij de schijnzieke als de hem beproevende man, die onmiddellijk tegen de koning begint te klagen. Echter Pendragon wenst zijn oordeel op te schorten tot de man dood is. En inderdaad, een tijd later rijdt de man met een uitgebreid gevolg langs een rivier, waarover een houten brug ligt. Zijn paard struikelt en de man wordt er vanaf geslingerd en breekt zijn nek, valt in het water, maar blijft met zijn kleren aan een uitsteeksel van de brug (die in zeer slechte staat is) hangen met zijn hoofd en schouders onder water. Wanneer hij uit het water wordt gevist, blijkt hij inderdaad zijn nek te hebben gebroken. Wanneer dit verhaal bekend wordt aan Pendragon en Uter, besluit Merlijn zich voortaan wat bedekter uit te laten en vertrekt naar Blaise.

Aan het hof zijn ze ondertussen ook begonnen de woorden van Merlijn te boekstaven en dat krijgt de naam 'Het Boek van de Profetieën van Merlijn' en bevat alle voorspellingen van Merlijn over de koningen van Engeland en wat er in de toekomst zou gaan gebeuren. Blaise hoeft overigens niet voor concurrentie te vrezen want 'Het Boek van de Profetieën' bevat duistere woorden, die pas betekenis krijgen als ze werkelijkheid geworden zijn.

Merlijn keert weer terug naar de twee broers en na het uiten van de Profetieën heeft hij een geëmotioneerd onderhoud met Pendragon (die de Britten Aurelius Ambrosius noemen) en Uter, waarin hij zegt veel van hen te houden en veel voor hen te willen doen.

De broers zijn enigszins verbaasd, maar dan vertelt Merlijn, dat de Saksen, na het bericht van de dood van Hangus, besloten hebben tot wraak en van plan zijn zich van het land meester te maken en hij voorspelt, dat ze 11 juli zullen landen en raadt de broers aan hun mannen eind juni te verzamelen aan de ingang tot de vlakte van Salisbury, waar ze zich langs de rivier moeten opstellen en de vijand laten passeren om hen de terugweg af te snijden om hen vervolgens landinwaarts te drijven, zodat ze zonder water komen te zitten. Als ze dan op de derde dag slag leveren, zullen ze overwinnen. Helaas is er nog een nare kant aan de zaak, want één van de twee broers zal omkomen. Pendragon voorvoelt, dat hij het is, maar Merlijn houdt zich op de vlakte. Wel onthult hij, dat het de belangrijkste slag is sinds de Christelijke wet werd ingesteld en dat degene, die dood zal gaan die dood niet hoeft te vrezen, aangezien hij sterft voor de verdediging van het geloof in de Drievuldigheid en het Lijden, dat Jezus Christus voor ons op aarde heeft

moeten doorstaan. En de ander zal voor hem de indrukwekkendste begrafenis bereiden, ooit aanschouwd.

De twee broers handelen volgens het plan van Merlijn en laten hun vazallen zich met Pinksteren verzamelen bij de rivier. Dan nadert de Saksenvloot en Uter, niet meer twijfelend aan de waarheid van Merlijns woorden, laat snel zijn mannen de biecht afnemen, terwijl de Saksen aan land gaan. Wanneer ze landinwaarts trekken, vraagt Pendragon aan Merlijn wat te doen en deze beveelt aan, hen van twee kanten in het nauw te drijven en op de derde dag na zonsondergang aan te vallen, wanneer hij een Rode Draak tussen hemel en aarde ziet vliegen. Die draak staat voor zijn naam, “en,” aldus Merlijn, “betekent de overwinning voor jullie.”

De broers gaan ieder hun weg en Merlijn gaat naar Blaise, na Uter te hebben toevertrouwd, dat hij de slag zal overleven. Uter rukt met zijn troepen op en snijdt de Saksen van de rivier af, zodat ze niet meer bij hun schepen met leeftocht kunnen komen. Zo houdt hij hen twee dagen in bedwang en op de derde dag arriveert Pendragon met een grote troepenmacht. De Saksen zien zich in het nauw gedreven en binden de strijd aan met Uter, die hen teruggedrijft in de richting van Pendragon, die echter op het teken wacht. Dan zien ze inderdaad een rode draak door de lucht vliegen, die vlammen uit neus en bek spuugt en met een oorverdovend geraas over de Saksen vliegt, die volkomen in de war raken, terwijl Uter en Pendragon hun mannen oproepen aan te vallen. Dan heeft een bloedige strijd plaats, waarin naast vele Britten ook Pendragon omkomt. De Saksen worden of door het zwaard omgebracht of verdrinken.

Na de slag wordt Uter tot koning uitgeroepen en hij richt voor Pendragon en de andere gevallen strijders een hoog steenmonument op met in iedere steen de naam van een gevallen gegripte. Alleen de steen van Pendragon liet hij blank, want iedereen weet wie daar ligt. Dan gaat hij naar Londen, waar hij tot koning wordt gekroond. Merlijn legt hem het teken van de draak uit, dat de dood van Pendragon en de verheerlijking van Uter voorstelde, waarvandaan Uter zich voortaan Uterpendragon laat noemen.

Er gaat een flinke tijd voorbij en op een dag herinnert Merlijn koning Uter aan zijn belofte om een monument voor Pendragon op te richten en hij stelt voor om uit Ierland de Reuzenstenen te laten halen. Uter stuurt hem met een vloot op weg en ter plekke wijst Merlijn de allergrootste aan om in te laden. Maar de mannen weigeren dit onmogelijke karwei uit te voeren en zeggen, dat niemand die stenen kan optillen, en ze gaan terug naar Uter en verklaren, dat het een onzinnige onderneming was.

Ondertussen brengt Merlijn door middel van zijn toverkracht de stenen uit Ierland, die ook heden ten dage nog te zien zijn op de begraafplaats van Salisbury. De koning en het ganse volk trekken erheen om dit buitengewone wonder te aanschouwen en Merlijn geeft opdracht om van de hoop stenen een monument te bouwen. Uter roept uit, dat zoiets alleen God of hij, Merlijn, kan, waarop Merlijn de stenen opstelt, zoals nu nog te zien.

Commentaar en bronnen

Geoffrey (8, 3) laat Aurelius Ambrosius de toren van Vortigern in brand steken, waarna hij ons een beschrijving van hem nalaat als een regelrechte Middeleeuwse ridder, door iedereen gevreesd in het duel, vrijgevig, altijd op tijd in de kerk, bescheiden in zijn gedragingen en niet in staat een leugen te vertellen. Hij wordt zeer gevreesd door de Saksen, die zich terugtrekken over de Humber, waar ze zich door de Schotten gesteund voelen. Terwijl ze versterkingen bouwen, verzamelt Aurelius een groot leger. Hengist trekt hem met 200.000 man tegemoet en het komt tot een slag bij Maisbel. Hengist verliest en vlucht naar het kasteel van Kaerconan, nu Cunungeburg, achtervolgd door Aurelius. Opnieuw komt het tot een slag en de Saksen zouden gewonnen

hebben als niet een legerafdeling van de Bretonnen ten tonele verschenen was. Tijdens het gevecht weet Eldol, de graaf van Gloucester, die als enige van de Britse leiders ontsnapt was aan de door Hengist aangerichte moordpartij in Salisbury (in het klooster van Ambrius), met behulp van Gorlois, de hertog van Cornwall, Hengist gevangen te nemen na een enorm duel, waarna de Britten snel de overwinning behalen. De heidenen vluchten, het grootste gedeelte onder leiding van Hengists zoon Octa naar York.

Aurelius trekt zegevierend Conan binnen, waar wordt uitgerust, de doden worden begraven en de gewonden verzorgd. Vervolgens wordt beraadslaagd wat te doen met Hengist, maar dan voltrekt Eldadus, bisschop van Gloucester en broer van Eldol, naar het goedbijbelse voorbeeld van de profeet Samuel de dood van Agag aan Hengist. Aurelius, die gematigd is in dit soort dingen, laat voor Hengist naar heidense gewoonte een grafheuvel opwerpen en vertrekt dan naar York, waar Octa besluit zich over te geven en in zak en as Aurelius tegemoet trekt. Op advies van bisschop Eldadus, die ditmaal het voorbeeld van de Gibeonieten aanhaalt, wordt er een vredesverdrag gesloten en krijgen Octa en zijn mannen gebied toegewezen in de buurt van Schotland. Aurelius begint vervolgens kerken te herstellen en besluit een monument op te richten bij het klooster van Ambrius op Mt. Ambrius ter gedachtenis aan de moord op de Britse edelen door Hengist. Hij laat timmermannen en metselaars komen om iets nieuws te bouwen, maar niemand weet iets te bedenken. Dan beveelt Tremorinus, de aartsbisschop van de Stad der Legioenen, de koning aan om Merlin, de profeet van Vortigern, het te laten doen, want niemand is er bekwaamder hetzij in profeteren hetzij in mechanische bedenkensels.

Aurelius zendt boden uit en ze vinden uiteindelijk Merlin in het gebied van de Gewissei bij de Galabes-bronnen, waar hij vaak komt. Hij wordt voor de koning gebracht, die hem vraagt de toekomst te voorspellen, want hij wil wat wonderlijks horen, maar Merlin antwoordt: "Mysteriën van die aard kunnen niet onthuld worden, tenzij daar waar er een dringende nood voor is. Wanneer ik hen als vermakelijkheid uit of wanneer er geen noodzaak is, dan zal de geest, die me beheerst, me verlaten op het moment van nood." De koning schakelt over op het monument, dat hij wil bouwen, en Merlin raadt hem aan om van Mt. Killaraus uit Ierland de Reuzenkring te laten komen, wat Aurelius doet schateren en hij vraagt Merlin waarom zulke grote stenen en van zo ver, als Brittannië zelf toch geen gebrek heeft aan stenen voor de klus. Maar Merlin zegt hem niet zo dom te lachen, want er valt niets te lachen. Deze stenen zijn verbonden met zekere geheime religieuze rituelen en hebben eigenschappen, die van medicinaal belang zijn. Vele jaren geleden hebben de Reuzen hen gebracht uit de verste gebieden van Afrika, toen ze in Ierland gingen wonen. Als ze gewond zijn, baden ze in water, dat ze over de stenen hebben gegoten, en zo genezen hun zieken.

Uther wordt met een vloot met 15.000 man en Merlin op pad gestuurd en vaart naar Ierland, waar hij wordt opgewacht door de jonge koning Gillomannius, (12) die het aanstuurt op een gevecht, maar al snel het onderspit moet delven. De Britten trekken op naar Mt. Killaraus en proberen de stenen te ontmantelen, maar wat ze ook proberen, de stenen bewegen geen duim. Merlin begint te lachen, zet alle apparaten op de juiste plaats en in een oogwenk heeft hij de zaak ontmanteld en laat de stenen in de boten laden en naar Brittannië brengen. Wanneer aan Aurelius wordt gerapporteerd, dat de stenen eraan komen, laat hij iedereen naar Mt. Ambrius komen voor de plechtige herinwijding van de begraafplaats op Pinksterdag op een koninklijke wijze, waarbij hij lenen uitdeelt en de lege bisschopszetels van York aan Samson en de Stad der Legioenen aan Dubricius vergeeft.

Daarna geeft Aurelius aan Merlin de opdracht rond de begraafplaats de stenen op te richten, die hen neerzet op dezelfde wijze als op Mt. Killaraus, waarmee hij bewijst, dat zijn vaardigheid meer waard is dan brute kracht. Ondertussen is Paschent, de zoon van Vortigern, naar Germanië

gevlucht en heeft daar met de belofte aan goud een groot leger verzameld en landt met een grote vloot in het noorden, dat hij begint te plunderen. Aurelius trekt hem tegemoet en weet de vijand te verslaan, ondanks de locale steun voor Paschent, die moet vluchten en naar Gillomanius in Ierland vaart. Samen vallen ze Menevia aan en omdat Aurelius te Winchester ziek ligt, trekt Uther hen tegemoet.

Het tweetal is door een Saks benaderd, die het plan heeft om Aurelius te vermoorden en ze stellen hem 1000 pond in het vooruitzicht en nog veel meer en de Saks Eopa, die al jaren in Brittannië woont, vermomt zich als een Keltische monnik met afgeschoren baard en grote tonsuur en vertrekt naar Winchester met een lading potten en pannen, zich voordoeënd als dokter. In de stad wordt hij hartelijk verwelkomd en meteen naar Aurelius gebracht, die argeloos de gifdrank naar binnengiet en onder de wol kruipt, waar hij in slaap valt om niet meer wakker te worden, terwijl de verrader er vandoor gaat.

Terwijl dit in Winchester plaatsheeft, verschijnt er een ster van geweldige grootte en sterkte met één enkele staart. Aan het eind van die staart is een bal van vuur, uitgespreid in de vorm van een draak. Uit de bek van de draak komen twee lichtstralen, één in de richting van Gallië en de ander naar de Ierse zee splitst op in zeven kleinere stralen. De ster verschijnt drie keer en iedereen is bang en verbaasd, zo ook Uther, die zijn wijze mannen laat komen om te vragen wat die ster betekent. Ook Merlin is erbij en gevraagd naar de betekenis barst hij in tranen uit, terwijl hij zijn bekende geest oproept en profeteert: “Ons verlies is onherstelbaar; het volk van Brittannië is verweesd. Onze beroemdste koning is heengegaan; Aurelius Ambrosius, de beroemde koning der Britten, is gestorven. Door zijn dood zullen we allen sterven, tenzij God ons hulp brengt. Haast u voorwaarts, nobele leider! Haast u voorwaarts, Uther, en wacht niet langer met de vijand aan te vallen. Aan jou is de overwinning en jij zal koning zijn van heel Brittannië. De ster, dat ben jij, evenals de vurige draak onder de ster. De straal licht, die naar de kust van Gallië zich uitstrekte, is je zoon, die een zeer machtig man zal wezen. Zijn gezag zal zich over alle gebieden uitstrekken, die de lichtstraal bedekt. De tweede lichtstraal is je dochter, wier zonen en kleinzonen de een na de ander het koningschap van Brittannië zullen bekleden.”

Hoewel Uther twijfelt aan de waarheid van Merlins woorden, rukt hij toch op naar Menevia, waar hij wordt aangevallen door de legers van Gillomanius en Paschent met de Saksen. Zoals meestal met zulke zaken vallen er aan twee zijden heel wat soldaten en uiteindelijk blijkt Uther de sterkste en de barbaren vluchten. Na deze door Christus' genade behaalde overwinning haast Uther zich naar Winchester, maar boden komen hem al tegemoet om te zeggen, dat Aurelius bij het klooster van Ambrius in de Reuzenkring zal worden begraven. Uther laat zich tot koning benoemen en ter nagedachtenis aan Merlins advies over de draak laat hij twee draken maken van goud, in de gelijkenis die hij gezien had, en schenkt er een aan de kathedraal van Winchester, terwijl hij de andere met zich meedraagt in al zijn oorlogen. Voortaan wordt hij Utherpendragon genoemd, wat Drakenkop in het Brits is.

Volgens Wace heet de toren van Vortigern Generth aan de Wye-rivier op de berg Droac in het land van Hergin (= Hereford). Kaer-conan is Conisburg in Yorkshire. Geoffrey verwacht Mt. Ambrius met Ambresbury (Salisbury), waar de moord op de Britse edelen plaatsvond, hetgeen Wace niet doet. De plaats in Ierland, waar de stenen vandaan komen, heet Hilomar en wordt als Kildare geïdentificeerd. De Stenen worden Reuzen-*carol* (= lied) genoemd, maar in het Engels Stonehenge (= steenhaag?). Bij Wace rukken de mannen van Uther zonder resultaat aan de stenen, waarop Merlin om stilte vraagt en de Carol instapt, waar hij prevelend rondloopt. Tenslotte mogen de Britten weer komen en kunnen nu de stenen zonder problemen naar de schepen brengen.

De ster wordt door Wace een Komeet genoemd en voorspelt volgens geleerden dood en het heengaan van koningen. Deze komeet scheen geweldig helder en er kwam een straal uit, helderder dan de zon, met aan het eind een drakenkop, uit wiens machtige kaken twee stralen kwamen, waarvan de een over Frankrijk tot Mt. St. Bernard reikte en de ander naar Ierland en zich deelde in zeven stralen. Gevraagd naar de betekenis spreekt Merlin eerst geen woord, zijn hart door verdriet aangegrepen en hij begint te huilen. Wanneer hij weer kan spreken, begint hij zeer te klagen en te zuchten. De draak aan het eind van de straal is hij, Uther, een dappere en fiere ridder. De ene straal is een zoon van hem, die een machtige vorst zal zijn en Frankrijk zal veroveren tot haar grenzen. De andere straal is een dochter, die koningin van Schotland zal zijn. Ook bij Layamon maakt Merlin de stenen tilbaar door driemaal rond te lopen, terwijl hij zijn tong beweegt alsof hij kralen bidt (= rozenkrans prevelt).

Intermezzo: Stonehenge

Vijf jaar vóór Geoffrey zijn ‘bestseller’ schreef, merkte zijn ‘landgenoot’ Henry of Huntingdon (1130) over Stonehenge op, dat niemand kan bevatten hoe zulke grote stenen opgetild zijn en waarom ze daar werden neergezet.

Geoffrey kent het werk van Henry of Huntingdon, want in het *explicit* van het Berne Ms. en van het Harleck Ms. maakt hij van hem melding, wanneer mensen iets meer willen weten over de geschiedenis van de Saksische koningen. Maar hij (Henry) kan maar beter zijn mond houden, wanneer het over de Britse koningen gaat, aangezien hij (en ook zijn collega William of Malmesbury) niet in het bezit is van het boek in de Britse taal, dat Walter, de aartsdeken van Oxford, meegebracht heeft uit Wales. [p. 284, nt 1]

Het lijkt me duidelijk, dat Geoffrey in Henry’s onwetendheid aanleiding zag om het stenenmonument te claimen als een product van zijn Britse voorouders en hiermee Merlijn onsterfelijke faam te bezorgen. En hij is geslaagd is die opzet.

Stonehenge is geen grafmonument, maar een tempel; het idee van Geoffrey is echter lang niet zo gek, want reeds eeuwen voor zijn tijd is de tempel in een ruïne vervallen en is sindsdien een monument van een verzonken verleden.

De stenen zijn niet uit Ierland afkomstig, maar – wat betreft de grote stenen – uit locale steengroeven [Wiltshire]. De stenen van de hiertussen liggende kring daarentegen – de zgn. blauwe stenen – zijn over een afstand van zo’n 300 km over land en water aangevoerd vanuit het Prescelly-gebergte in Z. Wales.

Geoffrey zegt niet, dat Merlijn de Reuzenkring gemaakt heeft. Hij heeft de stenen slechts verplaatst en we mogen aannemen, dat hij reuzen verantwoordelijk achtte voor de vervaardiging van de ring. [etc.]

2.2. De Ronde Tafel: Graalles voor Uterpendragon

Na vele jaren Uter gediend te hebben, zegt Merlijn op een dag hem een geheim te willen onthullen, hoe hij de liefde van Onze Heer kan verwerven. De koning is bereid te doen wat in zijn vermogen ligt en zweert op Merlijns verzoek erover te zwijgen, waarop Merlijn hem vertelt: “Heer, verneem dan dat ik alles weet, wat er in het verleden gezegd of gedaan is. Die macht dank ik aan mijn duivelse afstamming. Maar Onze Heer schonk mij, in Zijn almacht, eveneens het vermogen om de toekomst te kennen, althans voor een deel. Daarom zijn de duivels mij kwijtgeraakt, want nooit zal ik doen wat zij van mij willen. ... Geloof me, dat Onze Heer op aarde gekomen is om de mensen te redden. Welnu, op de dag waarop Hij aan de Tafel voor het Laatste

Avondmaal plaatsnam, zei Hij tegen Zijn apostelen: ‘Een van u zal Mij verraden,’ en degene die deze misdaad pleegde, liet Hem in de steek zoals Hij voorspeld had. Daarna stierf Onze Heer aan het kruis om onze zonden af te kopen. Een ridder [*soudoyer*: huursoldaat] eiste van Pontius Pilatus het lichaam op en maakte het los van het kruis, waaraan het geofferd was. Vervolgens verrees Onze Heer. De ridder, die Hem begroef, trok zich vervolgens met een groot deel van zijn familie en met nog vele andere mensen terug in een verlaten streek. Daar kwam een grote hongersnood. De mensen beklagden zich hierover bij de ridder, die hen daarheen had gebracht. Daarop vroeg hij God te beduiden, waarom zij dergelijke kwellingen moesten doorstaan. Onze Heer beval hem een tafel te bouwen naar het voorbeeld van de tafel, die voor het Laatste Avondmaal was gebruikt, en er de Schotel op te zetten, die hij bezat en waaruit Jezus en zijn discipelen die dag het Laatste Avondmaal hadden gebruikt, maar dat ze deze tafel eerst geheel met een wit tafelkleed moesten bedekken. Hetzelfde moest hij met de Schotel doen, behalve aan zijn kant. Bron, een van de zwagers van Jozef, moest daarop een vis gaan vangen en die midden op de tafel leggen, dichtbij de Schotel, en vóór Jozef. Door de macht van de Schotel zouden de goeden van de slechten gescheiden worden. Ach Heer! Wat waren ze vol verwachting, allen die hoopten aan deze tafel plaats te mogen nemen! Eén plaats aan deze tafel bleef altijd leeg, ter herinnering aan de plaats, waar Judas de dag van het Laatste Avondmaal gezeten had en die hij had verlaten, toen hij hoorde wat Onze Heer hem zei. Toen wilde hij niet langer tot het gezelschap van de Verlosser behoren en zijn plaats bleef leeg tot de dag, waarop Onze Heer er een andere man liet plaatsnemen, opdat er opnieuw twaalf Apostelen zouden zijn. Die twee tafels staan in nauw verband met elkaar: zo overstelpt Onze Heer aan deze tweede tafel de mens met Zijn genade. Dat is trouwens ook de reden, waarom de mensen, die deze Schotel in hun bezit hebben en die hen een dergelijke genade [= *grace*] bezorgt, hem *graal* noemen. Als je nu mijn raad opvolgt, heer, bouw dan een derde tafel, als symbool van de Drievuldigheid, zodat elke tafel een van de drie Personen aanduidt. De plaatsing van deze tafel zal zowel voor je lichaam als voor je geest een heilzame uitwerking hebben en hij zal, nog tijdens je leven, voor zoveel wonderen zorgen, dat je werkelijk versteld zult staan. Als je ermee instemt, help ik je hem te bouwen en ik kan je verzekeren, dat het een van de zaken wordt, waarover men op de wereld het meest zal spreken. Overigens heeft Onze Heer heel veel genade in voorraad voor wie er waardig over spreken. Deze Schotel en de mensen, die hem bewaken, zijn naar het westen gekomen, omdat Onze Heer dat wilde, en dat zullen allen doen, die weliswaar niet weten waar hij is, maar die er door Onze Heer, die alles wat juist is tot een goed einde brengt, naartoe zullen worden geleid. Als je dus vertrouwen in me stelt, laat dan die tafel bouwen en, geloof me, je zult er een reusachtige vreugde aan beleven.”

Uterpendragon wil Onze Heer niets tekort doen en laat Merlijn bepalen, dat de tafel in Cardol in Wales wordt gebouwd, alwaar hij met Pinksteren zijn heren bijeen moet roepen. Als ze met velen gekomen zijn, zoekt Merlijn de 50 beste ridders uit, die als ze eenmaal aan de tafel gezeten zijn, de koning, zoals Merlijn voorspelt, niet meer in de steek laten en zich in Cardol vestigen. De koning is nieuwsgierig naar de lege plaats en Merlijn voorspelt, dat pas tijdens het koningschap van zijn opvolger die lege plaats bezet zal worden door iemand, wiens verwekker nu nog ongetrouwd is. Echter, voor hij op die zetel zal plaatsnemen, zal hij ook op de lege plaats aan de tafel van de Graal gaan zitten, iets wat de mensen, die deze heilige dingen bewaken, nog nooit hebben meegemaakt. En Merlijn vraagt de koning voortaan al zijn bijeenkomsten te Cardol te houden en vertrekt voor twee jaar naar Blaise in Northumberland, die alles in dit boek opschrijft.

commentaar en bronnen:

[Bij Geoffrey is niets te vinden over de Ronde Tafel.]

2.3. Het huwelijk van Uterpendragon

Op een kerstfeest nodigt Uterpendragon al zijn baronnen uit met hun vrouwen en wordt hopeloos verliefd op Ygerne, de vrouw van de hertog van Tintagel, al laat hij daar in eerste instantie niets van blijken. Hij geeft alle vrouwen geschenken, zodat Ygerne niet kan weigeren. Hij nodigt allen weer uit voor Pinksteren en doet zeer vriendelijk tegen de hertog van Tintagel, fluistert echter Ygerne bij het afscheid in het oor, dat ze zijn hart meevoert. Met Pinksteren komen weer alle baronnen met hun vrouwen naar Cardol en de koning laat de hertog en zijn vrouw naast hem zitten en overlaadt Ygerne met geschenken. Dit gaat zo een jaar door, waarna de koning zijn twee topadviseurs de zaak voorlegt. Op hun advies roept hij een baronnenvergadering van twee weken bijeen en stuurt zijn adviseur Urfijn met geschenken naar Ygerne, die echter weigert iets aan te nemen. Dan laat de koning haar op slinkse wijze een beker bezorgen en bezoekt haar samen met de hertog, die niets vermoedt en 's avonds zijn vrouw in tranen vindt, die hem de hofmakerij door de koning uit de doeken doet.

Ze vertrekken op stel en sprong naar Tintagel, hetgeen door de koning wordt opgevat als een belediging, waarvoor hij genoegdoening verlangt. Twee boden vertrekken naar Tintagel, maar de hertog wenst niet meer naar Cardol te komen, omdat de koning zich tegenover hem misdragen heeft, en hij roept na hun vertrek zijn leenmannen bijeen en legt hen de zaak voor. Zij staan achter hem en bereiden zich voor op een aanval van de koning. Deze heeft zijn baronnen achter zich en stuurt de hertog bericht over 40 dagen te zullen aanvallen.

Met een overmacht komt de koning en neemt steden en kastelen in tot de hertog nog twee vestingen over heeft, één waar hij is en één waar Ygerne is. Terwijl de hertog wordt belegerd, vraagt de koning advies aan Urfijn, die hem aanraadt Merlijn om hulp te vragen. De koning vreest deze geërgerd te hebben door iemand op de lege plek van de [Ronde] Tafel te laten plaatsnemen [hij werd verzwolgen]. Hij is al zolang niet meer geweest. Urfijn weet echter de koning op te monteren en hij krijgt bezoek van een vermomde Merlijn, eerst als grijsaard, dan als lamme, maar de koning doorziet zijn vermomming. Merlijn laat de koning op de relikwieën zweren te doen wat hij verlangt, dan zal hij hem helpen Ygerne's liefde te winnen. Hij laat de koning de gedaante van Ygerne's echtgenoot aannemen (aangezien ze zeer deugdzaam en trouw is), verandert Urfijn in Bretel en zichzelf in Jordanus, de twee ridders van de hertog. De koning geeft zijn troepen het bevel zich rustig te houden en het trio vertrekt, na zich de handen en het gezicht te hebben ingesmeerd met een kruid, waardoor ze van gedaante veranderen, naar Tintagel, waar ze tegen de avond aankomen en worden binnengelaten. De koning gedraagt zich op Merlijns advies net zo vrolijk en gediensig als de hertog en kruipt meteen bij Ygerne, die al ligt te slapen, in bed en wordt door haar met vuur ontvangen en verwekt bij haar de edele koning Arthur.

's Morgens komt echter het gerucht, dat de hertog dood en zijn kasteel ingenomen is. Merlijn en Urfijn komen snel de koning halen en ze vertrekken haastig. Na wassen in een rivier hebben ze hun eigen gedaante en gaan terug naar het kamp, waar ze horen dat de hertog bij een nachtelijke uitval gedood is en zijn kasteel ingenomen. Dan wordt vrede gesloten met Ygerne, haar en de familie van de hertog genoegdoening aangeboden, terwijl Merlijn naar Blaise is. Op voorstel van Urfijn wordt voorgesteld als genoegdoening, dat de koning met Ygerne trouwt en de dochter van de hertog met koning Loth van Orcanië [= de Orkaden]. Deze laatste is akkoord evenals de andere partij. En 13 dagen na de nacht te Tintagel trouwt Utherpendragon met Ygerne en haar dochter met koning Loth, waaruit worden geboren: Mordred, heer Gawain, Guerrehet, Agravijn

en Gaheriet. Koning Neutres van Sorhaut trouwt een andere onechte dochter: Morgan, en nog een dochter, Morgain, wordt in een nonnenklooster opgevoed en heeft zoveel aanleg voor de studie, dat ze de 7 kunsten (*artes liberales*: muziek, aritmetica, geometrie, astronomie, grammatica, dialectica en retorica) leert en zich een verbazingwekkende kennis in de astrologie verwerft, kennis, die ze al heel vroeg in alles aanwendt. Ze weet veel van geneeskunde en wordt daarom *Morgain de Fee* genoemd.

Dan toont Ygernes zwangerschap zich en de koning vraagt haar naar de vader, hetgeen haar, zoals Merlijn voorspelde, in verwarring brengt, en ze vertelt hem het verhaal van de man, die op haar man leek, die haar bezocht in de nacht, dat haar man stierf. De koning raadt haar aan haar zwangerschap zoveel mogelijk geheim te houden en het kind bij de geboorte af te staan. Dan laat Merlijn de koning de meest respectabele man van het rijk met de edelste vrouwe, de vazal Auctor, bij zich uitnodigen en verzoeken zijn pasgeboren zoon door een voedster te laten opvoeden en daarvoor in de plaats een ander kind op te voeden. Dan voorspelt Merlijn het exacte geboorteuur en staat vermomd als grijsaard bij Ygernes slaapkamerdeur tussen middernacht en zonsopgang om het kind in ontvangst te nemen en te brengen naar Auctor, die het Arthur moet dopen en aan zijn vrouw geven, die haar eigen kind een voedster toevertrouwt.

[Vele jaren gaan voorbij. Uterpendragon, ziek, wordt aangevallen en overwonnen door de Saksen. Merlijn stelt de koning in staat uiteindelijk toch de overwinning te behalen: hij moet zich op een baar voor zijn troepen uit laten dragen, maar zal kort daarna sterven. Uterpendragon overwint en sterft godsvruchtig, nadat hij van de profeet de verzekering heeft gekregen, dat zijn zoon leeft, zijn koninkrijk zal erven en de Ronde Tafel compleet zal maken.]

3. Merlijn en Arthur

3.1. De troonsbestijging van Arthur

Uterpendragon sterft na St. Maarten en op advies van Merlijn komt iedereen met Kerstmis naar Logres om er een teken van God af te wachten. Ook Auctor komt met zijn zoon Keye, die met Allerheiligen tot ridder is geslagen, en Arthur.

Tijdens de ochtendmis, bij het Evangelie, bij het aanbreken van de dag verschijnt voor het portaal een vierkante stenen stoep (*perron*), die van marmer lijkt. In het midden ervan staat een aambeeld van wel een halve voet hoog met tot het gevest erin gestoken een zwaard. Na besprenkeling met wijwater leest de aartsbisschop op de knop van het zwaard gegrift in gouden letters, dat Jezus Christus diegene tot koning van dit land aanwijst, die het zwaard kan wegnemen. De mis wordt voortgezet en na afloop verzamelen allen zich om de steen en twisten wie het eerst mag trekken. De aartsbisschop sust de gemoederen en zegt tijdens de hoogmis: “Toen Onze Heer gerechtigheid op aarde bracht, maakte Hij dit immers duidelijk met het zwaard, waarmee hij de ridderschap instelde en drie orders stichtte. Dit alles opdat zij onze H. Kerk zouden beschermen en men het recht zou eerbiedigen. Welnu, vandaag neemt Onze Heer voor deze verkiezing opnieuw zijn toevlucht tot een zwaard en daaruit kunt u precies afleiden, dat Hij reeds alles heeft afgewogen en bepaald en dat Hij deze macht van het recht opnieuw wil laten zien.” Aangezien het zwaard niet kan en niet mag worden losgemaakt in het teken van de macht of de hoogmoed, stelt hij voor dat allen het proberen, te beginnen bij de hoogste en zo tot de laagste en hij kiest er 250 uit om als eersten te beginnen. Echter niemand slaagt en een wacht van 9 man wordt bij de steen gezet om toe te zien, wie het zwaard wegneemt. Tot Nieuwjaarsdag staat het zwaard daar. Dan wordt een steekspel gehouden en Keye stuurt Arthur om thuis [= in hun logies] zijn zwaard te halen, kan

echter thuis niets vinden, komt langs de steen en trekt (te paard) het zwaard, verstoppt het onder zijn kleren en brengt het naar Keye, die het trots zijn vader laat zien met de woorden: “Ik word koning!” Auctor gelooft hem niet en gaat met hem naar de steen, maar daar bekent Keye, dat Arthur het zwaard trok. Deze zet het terug en Keye kan het niet trekken. Dan vertelt Auctor niet de echte vader van Arthur te zijn en vraagt hem, als hij koning wordt, iets te doen voor Keye. Arthur belooft hem tot hofmaarschalk van het land te maken voor het leven (wat ook de misstappen mogen zijn die hij zal begaan: “Je zult namelijk moeten aanvaarden, dat hij wreed, gemeen en moeilijk in de omgang is, want alle tekortkomingen, die hij heeft, komen van de voedster, die hem gezoogd heeft”). Dan brengt Auctor hem naar de aartsbisschop en Arthur trekt het zwaard uit en overhandigt het de aartsbisschop, die meteen luid het *Te Deum Laudamus* aanheft en het kind in zijn armen drukt. De baronnen zijn echter ontevreden over Arthurs nederige afkomst, tot woede van de aartsbisschop, die vindt dat ze twijfelen aan God, Arthur het zwaard laat terugsteken en de baronnen opdraagt het te beproeven. Allen falen, maar ze vragen het zwaard erin te laten tot Maria-Lichtmis, vervolgens tot Pasen en uiteindelijk tot Pinksteren, maar ondertussen wordt Arthur door de aartsbisschop al tot koninklijk handelen aangezet en benoemt o.a. Keye tot hofmaarschalk. Met Pasen komt iedereen weer naar Logres, maar de kroning wordt tot Pinksteren uitgesteld (na de zwaardproef op 2^e Paasdag). Arthur is ermee akkoord en krijgt rijke schatten aangeboden, die hij echter meteen verdeelt, zodat hij de achting van de baronnen verwerft. Dan wordt met Pinksteren Arthur tot ridder geslagen door de aartsbisschop, brengt de nacht wakend in de kathedraal door, doet de laatste zwaardtest na de kroning, waarna de steen verdwijnt.

3.2. De erkenning van Arthurs koningschap

Een maand na de kroning belegt Arthur een plechtige algemene vergadering te Cardol in Wales, waarheen ook de vrouw van koning Loth komt met vier zonen, de 10-jarige Gawein, Gaheries, Agravijn en Guerrehet. Zij is onvergelijklijk schoon en Arthur wordt verliefd op haar, houdt haar twee maanden aan het hof en verwekt bij haar Mordred. Na haar vertrek droomt hij, dat hij op een troon zit, omringd door vele vogels. Dan komen een draak en vele griffioenen, die in alle richtingen het land Logres doortrekken en alles in brand steken en het rijk Logres in puinhopen veranderen. De draak valt de koning en zijn mannen aan, doodt allen en wordt op het laatst door de koning gedood, die echter, ernstig gewond, zelf ook sterft. De koning schrikt wakker, gaat de volgende dag jagen, raakt gescheiden van zijn gevolg en verliest zijn paard.

Uitgeput zit hij neer bij een bron, peinzend over zijn droom, als Merlijn in de gedaante van een 4-jarige jongen komt en zegt te weten wat hem bezig houdt: hij heeft zijn eigen dood gedroomd. En hij vertelt de droom aan de koning, die hem voor een duivel houdt, maar hij krijgt de bal terug: hij is zelf een duivel, want hij heeft vleselijke gemeenschap gehad met zijn zuster. Het kind vertelt hem zijn afkomst, Arthur gelooft het niet (want het kind was toen nog niet geboren), het kind gaat weg en komt terug als grijsaard, die zich de droom laat vertellen en onthult, dat de door hem verwekte ridder zijn land zal verwoesten. Arthur wil het kind doden, maar daar wenst Merlijn niet aan mee te werken (om zijn zielenheil), al onthult hij, dat het op 1 Mei te Logres geboren zal worden. Merlijn maakt zich bekend en vertelt hem zijn geboorte, etc., maar Monseigneur Robert de Boron wil immers niet in herhalingen vervallen en zo zijn boek langer maken, maar juist zo vlot mogelijk verder vertellen. Dan bewijst Merlijn ten overstaan van de baronnen, dat Arthur de zoon is van de eveneens aanwezige Ygerne en Uterpendragon met als getuige Urfijn en overgedragen werd door hem, Merlijn, aan Auctor, een *achterleenman* (iemand van lage adel die op eigen grond woont). En allen zijn blij.

3.3. De geboorte van Mordred

Als de geboortedag van het de ondergang brengend kind nadert, besluit Arthur tegen de zin en raad van Merlijn alle pasgeborenen op te sluiten in torens. Allen sturen hun baby's en ook koning Loth stuurt zijn zoontje Mordred, dat echter bij het leggen in de wieg zijn voorhoofd stoot en een diepe wond krijgt, die hem voor zijn leven tekent. Het schip vertrekt uit Orcanië [= de Orkaden] en vergaat in een storm met man en muis; alleen de wieg blijft drijven en wordt door een visser opgevisst en gebracht bij zijn heer Nabor de Zwarte, die net vijf weken vader is van Sagremor, later de Onstuimige [*desreé*: tomeloos] genaamd als ridder van de Ronde Tafel, en die Mordred, zoals zijn naam in de begeleidende brief luidt, opvoedt.

Als [1 mei] voorbij is, besluit Arthur de kinderen te doden; dan droomt hij van de grootste man, die hij ooit zag, gedragen door vier voor hem onbekende beesten, die hem opdraagt de kinderen niet te doden, maar op een stuurmanloos schip te zetten en te laten gaan, waarheen God het zendt. Arthur laat de 712 kinderen aan boord brengen en het schip komt bij het kasteel Amalvi [=? Amalfi in Z. Italië?, gezien de gebronsde huid van L.d.V.] van de recent gedoopte koning Oriant, die zojuist vader is geworden van Acanor, die echter vanwege dezelfde gebronsde huidskleur als zijn vader overal Lait de Vermetele wordt genoemd (en meedoet aan de *Quest* naar de Graal). Van een van zijn ridders hoort Oriant het verhaal over de door koning Arthur in torens opgesloten kinderen en hij laat hen elders opvoeden, in het *Chastiel as Genvres* (Kasteel voor de Jongeren). Merlijn weet tegenover de baronnen de daad van Arthur goed te praten, verzekerd, dat ze over 10 jaar hun kinderen terug zullen zien. Zo weet hij de baronnen te verzoenen.

[Dan wordt Arthurs land binnengevallen door koning Rion van de Eilanden en hij roept zijn vazallen bijeen.]

3.4. De ridder met de twee zwaarden en de *smartelijke steek*

Op de dag, dat koning Arthur wil optrekken tegen koning Rion, verschijnt aan het hof een weelderig geklede, knappe jongedame, gestuurd door haar meesteres, de Vrouwe van het eiland Avalon. Om haar middel zit een zwaard geknoopt, dat slechts de beste en eerlijkste ridder van het koninkrijk kan losmaken (en haar van haar last bevrijden). De koning geeft het voorbeeld, door als eerste te pogen het los te knopen, maar noch hem, noch de anderen lukt het. Een ridder uit Northumberland, die net uit gevangenschap is losgelaten door de koning van dat land, die hem al zijn bezit afgenomen heeft, durft vanwege zijn armoede het niet te wagen, maar als het meisje in tranen wil weggaan, komt hij op haar af en knoopt het zwaard los. Hij trekt het uit de schede en heeft nog nooit zo'n mooi zwaard gezien. Het meisje verzoekt hem het terug te geven, maar hij weigert, zelfs als ze zegt, dat hij er met de eerste klap de man mee zal doden, van wie hij ter wereld het meest houdt, terwijl hij voor het eind van het jaar in een duel gedood zal worden, de ander dodend. De ridder vertrekt meteen van het hof, waar mannen van verdienste geminacht worden als ze per ongeluk arm zijn, en wil geen deel uitmaken van Arthurs ridderschaar.

Dan komt een jonkvrouw de koning om haar beloning vragen en hij herkent haar als degene, die hem zijn zwaard had gegeven [?]. Hij vraagt haar naar de naam ervan: Excalibur, en ze wil óf het hoofd van het meisje, dat zojuist het zwaard bracht, óf dat van de ridder, die het losmaakte, en wel omdat de ridder een van haar broers doodde en die jonkvrouw haar vader liet doden. Arthur is in verwarring, maar de ridder komt, zegt de vrouw, dat ze zijn broer ruim 3 jaar terug vergiftigde, en slaat haar, terwijl ze vlucht, het hoofd af, dat hij de koning brengt als dat van de

gemeenste jonkvrouw, die ooit aan zijn hof kwam, en haar dood zal een enorme vreugde in het koninkrijk Northumbria te weeg brengen.

Arthur is ten diepste onthutst, dat zijn gastrecht geschonden is, verbant de ridder van het hof en zegt hem te zullen straffen. De ridder ziet zijn fout in en smeekt om genade, maar Arthur weigert en de ridder vertrekt, nog steeds met het hoofd in zijn handen, en hij zweert (tegen zijn page) zich te zullen verzoenen door Arthur het hoofd te brengen van zijn grootste vijand, koning Rion. En hij stuurt zijn page met het hoofd naar Northumbria en gaat zelf met zijn twee zwaarden, schild en lans op Rion af.

[M.b.v. Merlijn overwint de ridder met de 2 zwaarden koning Rion en stuurt hem als gevangene naar koning Arthur, die hem vergeeft en van Merlijn hoort, dat de ridder Balaain de Woeste heet en weldra zal sterven tot groot nadeel van het koninkrijk Logres.]

Op een middag, terwijl allen slapen, komt een ridder uit de richting van het kasteel van Meliot met grote snelheid aangereden en zegt hevig verdrietig ‘in zijn eigen taal’: “God, hoe kan ik dit door mij begaan ongeluk goedmaken?” Arthur vraagt naar zijn verdriet, maar de ridder wil het niet zeggen en rijdt weg. Dan ziet Arthur de ridder met de twee zwaarden komen en stuurt hem achter de ander aan, die zowel harnas als paard bedekt heeft met een wit kleed en vergezeld gaat van een meisje. Op het verzoek van de ridder met de twee zwaarden wil hij niet ingaan, tot deze zweert voor hem in te staan. Ze gaan naar de tent van de koning, waar de ridder door een verraderlijk geworpen speer getroffen dood neervalt, na de ridder te hebben opgedragen de door hem (10 jaar tevoren?) begonnen speurtocht voort te zetten met de jonge vrouw, die hem ook bij zijn moordenaar zal brengen. De ridder met de twee zwaarden zweert Arthur de moordenaar te zullen vinden en gaat naar het meisje. Merlijn komt en zegt de ridder in een praalgraf te begraven met de tekst: “Hier rust de onbekende ridder”. De dag, waarop ze zijn naam horen, zal er een van grote vreugde zijn.

Dan gaat het verhaal verder over de ridder met de twee zwaarden, om te vertellen hoe hij de speurtocht tot een einde bracht, hoe hij de smartelijke steek toebracht, waardoor er gedurende 20 jaar allerlei avonturen in het rijk Logres plaatsvonden, en hoe hij en zijn broer elkaar in hun ongeluk doodden. [En laten tenslotte allen, die het verhaal van Monseigneur de Boron willen horen, weten, dat hij zijn boek in drie stukken deelde, alle drie van dezelfde lengte. Het eerste deel eindigt hier, met het begin van de speurtocht. Het tweede deel eindigt met het begin van het zoeken naar de Graal en het derde eindigt na de dood van Lancelot op het moment, dat de dood van koning Mark wordt verteld. Deze indeling is door Robert de Boron zelf gemaakt, voor het geval eventuele navolgers de tekst van het verhaal over de Graal zouden willen toetakelen. Alle weldenkende lieden, die het op prijs stellen dit verhaal met aandacht te beluisteren, kunnen aldus te weten komen of het hen volledig en zonder enige verandering wordt verteld of zo zelf vaststellen wat er in het voorkomende geval is weggelaten.]

De jonkvrouw is niet blij met de ridder met de twee zwaarden, maar ze doet het ermee, gaat naar het kasteel, terwijl hij het bos ingaat en een ongewapende ridder tegenkomt, die naar zijn verdriet vraagt. De ridder met de twee zwaarden weigert daarover iets te vertellen en weldra krijgen ze ruzie en gaat de ander zijn wapenuitrusting halen. Ze vechten en als tenslotte de ridder met de twee zwaarden de ander tegen de grond heeft geslagen en deze nog steeds wil weten wat er met hem aan de hand is, vertelt hij het hem en de ander zweert hem te zullen helpen en ze gaan samen op pad en ontmoeten Merlijn vermomd als witte monnik, die hen onthult, dat de moordenaar Garlan, de broer van Pellehan, is. Hij raadt hem echter aan deze speurtocht op te geven: “Want als u hem vindt, zult u namelijk met de ‘wrekende lans’ een steek toebrengen, die zoveel leed en

ongeluk in het rijk Logres te weeg zal brengen, dat deze nog rampzaliger zal zijn dan de slag met het zwaard, die lang geleden in de loop van de strijd tussen koning Lambor en koning Urlan werd toegebracht.” [Zie *La Quête du Graal*, waarin de ‘smartelijke steek’ wordt toegebracht door het heilige zwaard van David en een bijna totale onvruchtbaarheid te weeg brengt in de koninkrijken, waarbij de laatste als de vader van de (gewonde) koning Méhaignié wordt gepresenteerd.]

De ridder is echter niet van zijn ramspoedvolle *Quest* af te brengen, zelfs niet als het zijn dood wordt, en vervolgt met de ridder zijn weg. Ze steken bij een kluizenaarswoning een kerkhof over, waar de meerrijdende ridder verraderlijk door een lans dodelijk wordt getroffen. De ridder met de twee zwaarden zit hevig weeklagend bij het lijk, als een kluizenaar hem komt berispen. Hij vertelt hem zijn ongeluk en samen begraven ze na een dodenmis de ridder. De volgende morgen zien ze op de grafsteen woorden gegrift en de kluizenaar leest: “Op dit kerkhof zal Gawein de dood van zijn vader, koning Loth, wreken, want binnen tien jaar na zijn intrede in de ridderschap zal hij het hoofd van koning Pellinor afslaan.”

De ridder vertrekt en gaat naar het trefpunt met het meisje, dat aan de voet van het kruis zit te wachten. Hij vertelt wat hem is overkomen en samen gaan ze op pad. Ze komen bij een kasteel in een diep dal, waar, zodra de ridder binnen de muren is, de schuifdeur wordt neergelaten achter hem [vgl. *Yvain*]. Hij hoort het meisje roepen, krijgt de deur niet open, klimt omhoog en springt van de slotmuur in de gracht, als hij het meisje door twee man bedreigd ziet. Ze heeft echter haar woord al gegeven zich te zullen onderwerpen aan de gewoonte van het kasteel. Ze blijkt een beker met bloed te moeten vullen om ermee de lepreuze vrouw van het kasteel mee in te wrijven, die zal genezen als het bloed van een maagd naar lichaam en geest is, die bovendien de dochter is van een koning en een koningin. Onder protest van de ridder, die ook blijft logeren, wordt het meisje een beker bloed afgetapt. Ze overleeft het, maar de vrouw geneest niet en maakt nog veel slachtoffers, tot tenslotte de zus van Perceval uit Wales er een eind aanmaakt, zoals te lezen is in de *Grand Quête del Graal*.

De volgende dag vertrekken ze, het kasteel en zijn bewoners naar de duivel verwensend, en komen na een dag of vier, ver van Camelot, waar ze de taal nauwelijks verstaan, bij een leenman, wiens zoon verwond blijkt door een lans van een onzichtbare aanvaller. De ridder met de twee zwaarden vertelt, dat dit Garlan, de broer van Pellehan, de koning van Listenois, is, die zolang hij op zijn paard blijft onzichtbaar is. De gastheer kent Garlan, heeft hem namelijk in een toernooi tot tweemaal toe verslagen, waarop Garlan zwoor zich te wreken door hem binnen een jaar te treffen in het hem dierbaarste. Hij onthult, dat Pellehan zondag over een week een voltallige vergadering belegt in het ‘Gevaarlijke Paleis’, waar Garlan zal bedienen. En hij zweert hem er langs de kortste weg heen te zullen brengen. De volgende dag gaat het trio op pad en komt na twee weken bij het kasteel van koning Pellehan, waar alleen mannen vergezeld van een vrouw naar binnen mogen en de gastheer van de ridder met de twee zwaarden buiten moet blijven. Aan tafel eet de ridder met de twee zwaarden niet, peinzend wat met Garlan te doen, en deze voelt zich als hofmaarschalk gekrenkt en geeft de ridder een klap, die hem doet suizebollen. Hij heeft zijn zwaard niet afgelegd en splijt Garlan de Rode in één klap doormidden, steekt het lijk de meegebrachte halve lans in de borst en daagt Pellehan uit, die met een knots het zwaard stukslaat. [Invoeging uit Malory’s *Morte d’Arthur*: Balaain snelt heen om een wapen te zoeken, komt in een hele mooie kamer, waar op het mooiste bed ter wereld een man ligt met ernaast op een tafel van goud een buitengewoon fraaie lans, die hij oppakt en Pellehan met zo’n kracht toeslingert, dat de koning bewusteloos op de grond valt. De muren van het kasteel scheuren, het kasteel stort in. Ook Balaain valt in coma, terwijl de meeste bewoners van het kasteel, dodelijk getroffen door de smartelijke steek, ter aarde storten. Drie dagen liggen Pellehan en Balaain; dan verschijnt Merlijn en legt zijn hand op de ridder.]

Hij vertelt hem wat hij allemaal teweeggebracht heeft, dat haat en vijandschap hem zullen volgen en dat het meisje dood is. Hij smokkelt hem het kasteel uit, langs vele zieken en doden, en bezorgt hem een paard en maakt zich bekend. Balaain trekt door het land, het koninkrijk Listenois, dat voortaan het ‘Verwoeste Land’ [*gaste*: woest, verlaten, onherbergzaam, vreemd] of het ‘Vreemde Land’ genoemd wordt, zo anders en verlaten is het. Overal wordt hij nagewezen en hij verlaat tenslotte het land.

[Aan het eind van een reeks avonturen, die allemaal even rampzalig aflopen, komt Balaain, steeds door onheil achtervolgd, op een eiland in gevecht met zijn eigen broer. De twee mannen zeggen pas hun naam als ze elkaar wederzijds dodelijk verwond hebben. Merlijn belast zich ermee hen naar hun laatste wens samen te begraven en grift in hun grafsteen: “Hier rust Balaain, de ridder met de twee zwaarden, die met zijn wrekende lans de ‘smartelijke steek’ toebracht, waardoor het koninkrijk Listenois in ellende en wanhoop werd gedompeld.” Vervolgens keert de waarzegger terug naar het hof van koning Arthur.]

3.5. Het huwelijk van Arthur en Guinevere

Als Merlijn terugkomt aan het hof, zegt Arthur, dat zijn baronnen willen dat hij trouwt. Zijn oog is gevallen op Guinevere, de dochter van koning Leodogan van Carmelide, die thans aan zijn hof met de ridders van de Ronde Tafel verkeert. Zij is het edelste, mooiste en beroemdste meisje en hij wil slechts haar. Merlijn is het eens over haar schoonheid, maar zegt dat dat ook een nadeel voor hem kan worden. Echter ook een voordeel, als hij via haar een gebied terugkrijgt, dat hij denkt kwijt te zijn (Merlijn denkt aan Galehot, die Arthur zijn rijk afstaat uit liefde voor Lancelot). Merlijn gaat naar Carmelide en koning Leodogan is zeer verheugd, vertelt echter dat aan de Ronde Tafel 50 ridders ontbreken, die hij van een kluizenaar niet mocht aanvullen, omdat de Tafel spoedig een ander zal toebehoren. Merlijn verzekert, dat Arthur de Tafel roem en luister zal verlenen en Leodogan stelt Merlijn de 100 ridders ter beschikking en stuurt hen met zijn dochter en vele kostbaarheden naar Arthur, die net te Londen is en hen tegemoet trekt. De keus van de 50 ridders laat hij over aan Merlijn, die met 48 komt aanzetten, en op de huwelijksdag nemen allen plaats aan de Tafel. Merlijn wijst op de middelste zetel, die hij de ‘Hachelijke Zetel’ noemt, waarop slechts de Allerbeste Ridder, die een eind zal maken aan de buitengewone avonturen van het koninkrijk Logres, zal kunnen plaatsnemen (zijn vader is nu 2 jaar). Als dan iedereen gezeten is en gezegend door de aartsbisschop van Canterbury, laat Merlijn hen zweren op de relikwiekasten, waarna hun namen op hun zetels zijn verschenen.

Dan heeft het huwelijk plaats in de kathedraal te Camelot, gevolgd door een groots feest. Tijdens het eten vertelt Merlijn Arthur, dat de laatste zetel gevuld zal worden als Onze Heer dat wil, door een koning, zodat de Tafel eindigt zoals hij begint met koning Arthur.

[De volgende dag blijkt de lege zetel bezet te zijn door koning Pellinor. Diezelfde dag rent er een wit hert door de zaal van het paleis, gevolg door een jachthond en een jagende jonkvrouw, die 30 koppels honden leidt. Een van de ridders uit de zaal maakt zich meester van de jachthond en verdwijnt ermee, terwijl een andere ridder opduikt, die er met de jonkvrouw zelf vandoor gaat. Merlijn geeft drie ridders – Gawain, Tor en Pellinor – de opdracht respectievelijk het hert, de jachthond en de jonge vrouw te gaan zoeken. De ridders brengen hun speurtocht tot een goed einde en keren terug naar het hof van koning Arthur].

4. De dood van Merlijn

4.1. Merlijn en Viviane

Arthur geeft de jagende jonkvrouw de windhonden en de kop van het witte hert terug, alles wat ze bij zich had op de dag, dat ze aan het hof arriveerde, en verzoekt haar aan het hof te blijven, iets wat ook Merlijn graag wil, die weet, dat ze Viviane heet, de 15-jarige koningsdochter uit Bretagne, die later Lancelot van het Meer opvoedt als de Jonkvrouw van het Meer. Hij is verliefd op deze schoonheid, maar zij maakt daar misbruik van door alle toverkunsten van hem te leren, maar ondertussen haat ze hem, omdat ze weet, dat hij haar wil ontmaagden. Dan komt een brief van de koning van Northumberland, dat aan Bretagne grenst (en dus niet te verwarren met dat tussen de koninkrijken Logres en Gorre in Brittannië), dat zijn dochter thuis moet komen en Merlijn wil haar begeiden. Ze durft niet te weigeren en vanuit Camelot rijden ze naar zee, varen naar Bretagne en gaan naar koning Ban van Benoïc, die in strijd ligt met koning Claudas van het Onherbergzame Land en huist in het kasteel Trèbe op een zeer hoge rots. Ze worden door Bans vrouw Helena ontvangen, die speelt met haar nog niet éénjarige zoontje Lancelot met de doopnaam Galaad, dat ze prijst om zijn schoonheid. Merlijn zegt dat hij de dapperste ridder zal worden, voorspelt de ondergang van Claudas en gaat de volgende dag rijden met Viviane. Ze komen bij een uiterst fraai bos, 'In het dal' geheten, waar het meer van Diane is. Merlijn wijst Viviane de graftombe van Faunus, die gedood werd door de door hem beminde Diane, die leefde in de tijd van Vergilius, vór voor Christus (sic!), en zich ophield met jagen in het gebied van een koning, wiens zoon Faunus verliefd op haar werd, terwijl Diane verliefd werd op de arme ridder Felix, die echter vanwege de machtige Faunus haar liefde niet durfde te beantwoorden. Daarop liet Diane eens, toen Faunus zwaargewond van de jacht terugkwam, het geneeskrachtige water van de bron van de duivelse tovenaars Démophoon weglopen en Faunus plaatsnemen in de tombe, waarna ze kokend lood in plaats van geneeskrachtige drank in hem goot. Felix was hierover zo verbolgen, dat hij Diane het hoofd afsloeg en haar lijk in het meer gooide, dat naar haar werd genoemd, terwijl haar luxueuze verblijf werd afgebroken door de vader van Faunus. Viviane wil, dat Merlijn net zo'n mooi verblijf daar bouwt, hetgeen hij doet, en het wordt rijker dan welk koninklijk verblijf dan ook, maar door Merlijns toverkunsten onzichtbaar voor het onbevoegde oog. Ondertussen heeft Viviane zoveel toverkunst geleerd dat ze Merlijn weet te betoveren zonder dat hij haar verdenkt. Dan zegt Merlijn haar, dat Arthur in de problemen is. Als Keye niet met één slag twee koningen gedood had, was het met hem gedaan geweest. Hij keert echter niet terug naar Brittannië vanwege zijn liefde voor Viviane én omdat hij er gedood zal worden al weet hij niet door wie of hoe, zo is hij betoverd (al weet hij niet door wie). Korte tijd later onthult hij, dat Arthurs zuster Morgain het zwaard Excalibur heeft omgeruild voor een waardeloos identiek zwaard en Viviane stelt voor meteen naar Brittannië te gaan om Arthur te redden; zij zal over hem, Merlijn, waken. Ondanks zijn slechte voorgevoel gaat Merlijn scheep met Viviane en haar neven en ze rijden dan naar Logres, waarbij ze door het Woud der Gevaren moeten. Eerst echter komen ze bij twee harpspelers op schitterende tronen, die met hun spel iedereen betoveren en dan doden of onteren. Merlijn stopt zijn oren dicht (als een Egyptische brilslang), terwijl zijn gezellen als dood neervallen. Merlijn echter tovert de tovenaars vastgekleefd en onmachtig, zet hen dan in een kuil, giet grote hoeveelheden zwavel over hen, zodat ze in vuur en stank ten onder gaan, dekt de kuilen zo af met dekstenen, dat het vuur zichtbaar blijft. Het zal blijven branden en de lichamen van de tovenaars zullen bewaard blijven tot de dood van koning Arthur als een teken van Merlijns grootheid, aangezien hij spoedig zal sterven. Dan rijden ze het Woud der Gevaren in.

4.2. De dood van Merlijn

Plotseling worden ze, net als ze in een aan alle kanten ingesloten dal zijn, door de nacht overvallen. Ze leggen een kampvuur aan en na het eten zegt Merlijn tegen Viviane, dat hier een heel mooi slaapkamertje is, in de rotsen uitgehouden en met ijzeren deuren afgesloten. Het was 100 jaar terug aangelegd door prins Amasten, die tegen de wens van zijn vader, koning Assen, verliefd was op de dochter van een gewone ridder, en er zich met haar terugtrok; ze stierven op dezelfde dag en liggen er naast elkaar begraven. Viviane wil het kamertje zien en Merlijn neemt haar mee, diverse ijzeren deuren openend tot ze bij de graftombe komen, waarvan Merlijn de steen optilt (met toverkracht), zodat Viviane de twee gebalsemde gelieven kan zien. Ze wil er de nacht doorbrengen en Merlijn ook (op een apart bed), maar zodra hij gaat liggen, valt hij in een toverslaap en kan zich niet meer verzetten. Viviane roept haar neven, toont hen ‘de zoon van de duivel’ in zijn machteloosheid en laat hem in de tombe gooien en de deksteen terugleggen, die ze met toverformules vastzet. En niemand zag ooit Merlijn weer, levend of dood, totdat zij er op verzoek van Tristan zelf terugkeerde (dat vertelt het ware verhaal van Tristan en de ‘Tak van de Schreeuw’ [*Branche du Brait*], maar zonder veel details te geven). Daarna hoorde niemand meer iets over Merlijn, behalve koning Baudemagus, die vier dagen later in die streek kwam. Op dat moment leefde Merlijn nog en sprak met de koning, die vergeefs poogde de steen op te tillen om te zien, wie in de tombe zo hartverscheurend weeklaagde. Ook dit verhaal staat uitgebreid in het *Verhaal van de Schreeuw*. Deze schreeuw, die het onderwerp is van het boek van meester Hélié, was de laatste schreeuw, die Merlijn slaakte in de graftombe, waarin hij opgesloten was, en die in heel het koninkrijk Logres gehoord werd en vele wonderen veroorzaakte.

[Het verhaal gaat verder over Viviane, die gaat naar waar de slag met Arthur plaatsvindt, die wint en hoort, dat zijn eigen zuster Morgain hem een valstrik zette.]

4.3. Merlijns einde (andere versie)

Een andere versie van Merlijns dood vinden we in *Merlijn, de Verkondiger van de Graal*². Merlijn zei bij zijn afscheid van zijn vriend koning Lionses te gaan naar Carohaise in Carmelide, waar de drie (met Arthur bevriende) koningen zijn om hen te onderrichten, hoe ze de reus Rion [zie 3.4] en de Saksen uit het land kunnen verdrijven: “De slag zal donderdag voor Pinksteren plaatsvinden en zo’n grote en wonderbaarlijke slag zag men nooit in het land Carmelide.” Daarna ging hij naar een kasteel nabij het wildrijke Woud van Briosque, waar een jonkvrouw van grote schoonheid woonde, de dochter van de hoog-adelijke leenman Dionas, petekind van de godin van het woud Diana, die hem een dochter als eerste kind wenste, die begeerd zal worden door de wijste man op aarde, die op haar het grootste deel van zijn wijsheid uit de zwarte kunst zal overdragen en dan aan haar onderworpen zijn. Dionas diende bij de hertog van Bourgondië en trouwde met diens nicht. De hertog bezat de helft van het Woud van Briosque – koning Ban de andere helft – en schonk dat aan Dionas, die er een prachtig slot liet bouwen aan een visrijke vijver en naderhand Ban hielp in zijn strijd tegen koning Claudas en daarvoor de andere helft van het Woud van Briosque kreeg. Hij kreeg een dochter, Viviane, Chaldeeus voor ‘Niets daarvan zal ik doen’ (wat slaat op Merlijn, zoals het verhaal verder duidelijk zal maken). Ze is 12, als Merlijn afscheid neemt van Lionses van Payarne en door het Woud van Briosque rijdt in de gedaante van een schone jongeling en haar aantreft bij een bron en zich voorstelt als een zwervende jonker, een student in de ‘kunst’, waarmee hij b.v. een kasteel of een rivier kan laten

² Naar H. Oskar Sommer (ed.), “Le Roman de Merlin”, London 1894.

ontstaan. De jonkvrouw wil die kunst ook leren en Merlijn is daartoe bereid als ze hem wil beminnen [platonisch] en laat dansers en potsenmakers verschijnen, een kasteel en een lustboomgaard en Viviane vindt het prachtig, maar krijgt een onbehaaglijk gevoel van het refrein van de zangers: “Ja, in vreugde is de liefde begonnen, Maar aan het eind komt de smart.” Na dit feestgebeuren geeft Merlijn les in zijn ‘kunst’, laat alles verdwijnen behalve de boomgaard, die ‘Vreugde en Lust’ wordt genoemd, en leert Viviane o.a. hoe een rivier te laten stromen. Hij blijft van noon tot vespers en gaat dan naar Carmelide met de belofte de dag voor St. Jan terug te komen.

Na afscheid te hebben genomen van koning Arthur in Carohaise in Carmelide gaat Merlijn naar Blasius in Northumberland, die hij vertelt hoe koning Arthur zijn gade gevonden had en hoe hij haar had verloren, hoe Ulfius en Brastias haar hadden bevrijd en hoe de valse Guinevere verbannen werd en hoe Brastias een ridder had gedood. Verder vertelde hij van het toernooi, dat de ridders van Carohaise hadden gehouden en hoe koning Arthur heer Gawein, zijn neef, naar Londen had gestuurd om het hof bijeen te roepen en hoe koning Lot zijn gemalin geschaakt had, hoe de ridders in de toernooien met elkaar streden en wat voor wonderen heer Gawein daar verrichtte; en hoe koning Ban aan koning Arthur de raad gaf niet meer te dulden dat ridders van de Ronde Tafel met elkaar streden.

Nadat Blasius dit alles en nog veel meer opgeschreven had, ging Merlijn naar Logres, naar Londen, waar koning Arthur was met zijn neef Gawein en de ridders van de Ronde Tafel. Na een lang verblijf zegt hij de koning, dat dit de laatste keer is, dat hij hem ziet, vertrekt naar Blasius, die hij vertelt van de reus, die Arthur doodde bij Mont St.-Michel, van de veldslag tegen de Romeinen, van het katmonster te Lausanne, dat hij verslagen had, etc. Dan neemt hij afscheid van Blasius, die hem probeert te weerhouden, maar Merlijn heeft zijn vriendin zijn woord gegeven en ze zijn zeer verheugd elkaar te zien. En hij leert haar vele dingen, die ze allemaal opschrijft, omdat ze zeer ontwikkeld is in de 7 kunsten. Tenslotte vraagt ze hem hoe ze alleen door toverkracht een man kan insluiten, zodat hij niet wegkan zolang zij wil. Merlijn zegt, dat hij weet, dat ze hem wil vasthouden en dat hij zo in de ban van haar liefde is, dat hij gedwongen is haar wil te doen. Ze slaat haar armen om zijn hals en zegt een grote liefde voor hem te voelen, haar ouders te hebben verlaten om hem dag en nacht in haar armen te houden en hem te beminnen, zoals hij haar. Dan leert hij haar de nodige toverwoorden, die ze opschrijft. Op een dag hand in hand door het woud Brocéliande wandelend gaan ze zitten en Merlijn legt zijn hoofd in haar schoot en slaapt in. Dan staat Viviane zachtjes op, trekt om Merlijn een tovercirkel en gaat weer zitten met zijn hoofd in haar schoot. Als Merlijn ontwaakt, is het of hij zich in de mooiste toren ter wereld op de mooiste rustbank bevindt en ze komt hem nog vaak bezoeken, maar Merlijn kan er niet meer weg.

Dan keert het verhaal terug naar koning Arthur en de Ridders van de Ronde Tafel, waarnaast een andere kring van ridders ontstaan is, die de koningin dienen. Beide groepen ridders voeren onderling hevig strijd in toernooien, waarbij ook gevangenen worden gemaakt, zodat de spanning aan het hof oploopt. Maar de ridders van de Ronde Tafel komen tot een beter inzicht en er heeft een verzoening plaats en Hervis de Rivel vraagt aan heer Gawein, die aan het hoofd van de ridders van de koningin had gestaan, om vergeving, waarop allen elkaar zoenen. Vanaf dat moment treedt heer Gawein toe tot de ridders van de Ronde Tafel. Die dag waren er maar 80 ridders van de koningin, maar verderop zal het verhaal vertellen, dat het er 400 waren, voordat het zoeken naar de graal ten einde is. Veel moeite en ergernis doorstonden zij bij het voltooiën van de *Quest* naar de graal, die erg lang duurde. In alle waarheid moet hier verteld worden, dat zich een nieuwe mare verbreidde in het koninkrijk Logres, de mare van de allerheiligste Graal,

waarin Jozef van Arimathea het bloed had opgevangen, dat uit de zijde van Jezus Christus druppelde, toen Jozef Hem samen met Nicodemus van het glorierijke kruis afnam. Dat was de allerheiligste Schaal, die uit de hemel neerdaalde in de ark in de stad Sarras. In deze Schaal offerde Hij voor de eerste keer Zijn heilig lichaam en Zijn bloed door Zijn bisschop Jozef, die Hij eigenhandig wijdde. Ook de allerheiligste lans, waarmee Jezus Christus' zijde werd doorboord, bevond zich in het rijk Logres; Jozef had hem daar gebracht, maar men wist niet welke plek. Deze dingen konden niet worden gevonden of gezien, zo sprak de profetie; geen mens zou het wonder van de heilige Graal ontdekken noch de lans, uit welks punt bloed druppelde, voordat de beste ridder ter wereld verscheen. Door hem pas zouden de wonderen van de heilige Graal openbaar worden. Deze mare was wijd en zijd verbreid en niemand weet waar ze was ontstaan en wie haar als eerste uitgesproken had.

Als de ridders van de Ronde Tafel horen, dat al deze dingen door de beste ridder ter wereld volbracht zouden worden, gaan ze op zoek naar zo'n ridder en als ze ergens van een goede ridder horen, zoeken ze hem op, stellen hem op de proef en maken hem als hij inderdaad dapper is tot lid van de Ronde Tafel en schrijven zijn naam bij die van de overige leden. Ondertussen kwijnt koning Arthur weg van verdriet om Merlijn en zijn neef heer Gawein merkt zijn neerslachtigheid, vraagt ernaar en zweert een jaar en een dag te zullen zoeken naar bericht over Merlijn. Ook Ewein, Sagramore en Agravein, Gareth en Gaheris leggen de eed af met nog 25 andere ridders en verlaten Londen. Bij een bos splitst de weg in drieën en ze gaan in drie groepen uiteen, heer Gawein is in zijn eentje één groep. Diep in gedachten verzonken rijdt hij lang door Logres en merkt niet een hem tegemoetkomende jonkvrouw op de schoonste zwarte telganger ter wereld met ivoren zadel, gouden teugels en stijgbeugels en scharlaken dekkleed met gouden franje. Ze is in wit satijn gekleed en heeft haar hoofd in een sluier gewikkeld tegen de zon. Als Gawein haar gepasseerd is, verwijt ze hem zijn onhoffelijkheid, verwijst hem naar Bretagne en wenst, dat hij wordt als de eerste, die hij tegenkomt, tot hij haar zal terugzien. Dit is een gruwelijk lelijke dwerg op een muilnier, voorheen een knappe ridder, die op zijn 13^e betoverd was door een op hem verliefde tovenaress, omdat hij haar liefde niet beantwoordde. Deze betovering zou 9 jaar duren en die tijd is nu voorbij en hij herkrijgt zijn knappe gestalte tot vreugde van de hem vergezellende trouw gebleven jonkvrouw, terwijl Gawein tot een dwerg wordt en zijn gehele uitrusting moet herschikken, nu alles te groot is. Pas na heel Logres vergeefs doorkruist te hebben herinnert Gawein zich de raad naar Bretagne te gaan en zoekt ook daar tevergeefs. Tenslotte nadert de tijd om terug te gaan en zeer misnoegd over zijn wangestalte begeeft Gawein zich op de terugweg door het woud van Brocéliande. Hier wordt hij door een stem geroepen, herkent Merlijns stem en hoort, wat deze overkomen is en dat er nooit meer iets van hem vernomen zal worden; en hij zegt Gawein naar het hof te Carduel te gaan en allen te groeten en niet te tobben over zijn betovering, want hij zal de jonkvrouw tegenkomen en als hij haar groet, zal de betovering verbroken zijn. Dit gebeurt en in zijn vroegere schone gestalte komt Gawein terug in Caerduel, waar hij bericht van Merlijns heengaan.
